

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1916

TRYKT I KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI - KOLDING

Statens pædagogiske Studiesamling
København

18. Jan. 1917. H. D. Rosendal
med venligst Hilsen
fra Deses Brudekammer.

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

SAÅ SLOG HAN HARPEN AF HARME • STRENGEN

HANS BRUD UD AF TROLDE

GEN ER AF GULD • NÅJWOI

ENS ARME • SAÅ LIFLIG LEGTE HAN FOR SIN

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1916

TRYKT I KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI - KOLDING

Statens pædagogiske Studiesamling
København

H

Redaktion: Alfred Hansen, N. P. Nielsen
og Anders Uhrskov.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Fra Frederiksborg Højskole

af

Holger Begtrup.

V ERDENSKRIGEN har i det svundne Aar som i det forrige dannet den mørke Baggrund for vort Skoleliv, og skønt man underligt kan vænne sig til Forholdene, hvor skæbnesvangre de saa er, føler jeg dog en stadig Maning til Alvor for os alle i den Tid, vi oplever. Ikke mindst skulde det naturligvis kendes paa Talen til Ungdommen, at vi er os bevidste, hvad for en sær Lykke det er, at vort lille Land og Fler-tallet af det danske Folk har Fred og gode Dage, mens de allerfleste Lande i vor Verdensdel hærges grueligt eller i al Fald plages haardt af Krigens Byrder. Gid vi maa skønne paa denne Lykke og bruge den belejlige Tid til et alvorligt Arbejde for Folk og Fædreland! Særegne Forhold har i den sidste Vinter lagt disse Tanker nær for Ungdommen, der fra alle Landets Egne samledes paa vor Skole, og jeg haaber, det for mange af dem har gjort Op-holdet mere værdifuldt og lærerigt.

Elevtallet var i *Vinteren 1915—16* en Del større end i den foregaaende, ialt 110. Og nu i 1916—17 er det atter vokset godt, saa at vi i den Henseende er paa samme Fod som i Fredstid. Men det bringer dog stadig nogen Uorden i Geledderne, at adskillige

indkaldes til Sikringsstyrken og derfor enten kommer for sent eller rejser for tidligt. Vi maa endda være taknemlige for, at Krigsministeriet fremdeles viser den Velvilje at give de indkaldte Rekrutter, som besøger en Folkehøjskole, Udsættelse til Foraaret.

I Lærernes Virksomhed har Militærvæsenet ingen Forstyrrelse voldt i det forløbne Aar, da Frederik Schrøder, som er vor eneste »Indkaldte«, har kunnet faa sin Tjeneste henlagt til de ledige Efteraarsmaaneder August, September og Oktober 1916, hvori han laa som Kornet ved Garnisonen i Helsingør.

Vi tør nok sige, at vi har en god og stor Lærerstab her ved Skolen. Foruden Timelærere var her sidste Vinter fem gifte og tre ugifte Lærere. De sidste, som bor paa Skolen og lever en Del sammen med Eleverne, har bidraget væsentlig til, at Skolearbejdet og det daglige Liv gik godt og fornøjeligt i alle Maader.

Som ny Lærer ved Skolen holdt vor Nabo, Landbrugskandidat *Niels Larsen*, en Række Foredrag om Jordbrug og Husdyravl. Han fortsætter i indeværende Vinter med Undervisning i Landbrugskemi for en mindre Flok af Eleverne.

Skønt vi med den store Lærerkraft ikke føler Trang til fremmede Hjælpere, har vi dog i sidste Vinter, som i tidligere, haft adskillige tilrejsende Talere i Besøg.

Vor gamle Lærling *Marius C. Sørensen* gæstede os ved Skolens Begyndelse paa Vej til Askov og fortalte om sit Ophold hos vore engelske Venner i Bournville, hvor han havde tilbragt Sommeren som Arbejder paa Cadbury's Chokoladefabrik.

Den 9. November havde vi Besøg af Nordmanden, Statsadvokat *Haakon Løken*, der tidligere har talt her om Henrik Ibsen. Denne Gang var det Ideen om »Verdens forenede Stater« til Forebyggelse af Fremtidskrige, som han fremstillede. H. Løken er senere som

Fra Gymnastiksalen.

bekendt indtraadt som et ledende Medlem i det Fredsraad, der er dannet i Stockholm med Støtte af Amerikaneren Mr. Ford.

Den 14. November deltog jeg efter Indbydelse i Indvielsen af Sydsjællands Landbrugsskole ved Lundby Station. Dens dygtige Forstander, *Morten Kr. Nielsen* fra Hornsherred, var som ung Knøs Elev hos os i vort første Skoleaar 1895—96 og var siden med som Arbejdskarl ved vor Haves Anlæggelse i Sommeren 1896.

Den 20. December havde Skolen Besøg af Ministeriets Tilsynsførende, Dr. *L. Moltesen*.

Juleferien, hvori næsten alle vore Elever var bortrejste, blev underlig bevæget for os ved vor kære Ven *Niels Eggerts* Død selve Juleaften. Han var ikke alene en mangeaarig Medarbejder ved Frederiksborg Højskole, men havde i de Aar, han var her, sluttet sig saa nær til os, at vi maatte regne ham som en af vore egne og med levende Deltagelse følge hans selvstændige Skolegerning paa Antvorskov, der nu saa brat blev standset. — Vi fik en ejendommelig Følelse af, hvorledes »Sorg og Glæde vandrer tilhobe«, ved at overvære hans højtidelige Jordefærd Dagen efter, at vi havde været med til *Niels Daels* festlige Bryllup lige ved Siden af Antvorskov Højskole.

Den 27. Januar 1916 talte Islænderen *Karl Sigvaldason* om Islands Natur og Erhvervsliv, idet han fremviste mange kønne Lysbilleder. Han ønskede, at Danskere skulde virke Haand i Haand med Islændere til Udnyttelse af Øens rige naturlige Hjælpekilder, saa at dette ikke blev overladt til Folk fra fremmede Storlande.

I Februar havde Skolen Besøg af min Svigersøn, Præsten *F. Jersin* fra Jordløse. Han fortalte om *C. Hostrup* og oplæste *Hostrupske Stykker*.

I Foredragssalen.

I Spisestuen.

Den 23. Februar gjorde Flertallet af Eleverne med Lærerne til Vejledere en Tur til *København*, som gik meget fornøjeligt.

Ved vort *Fastelavnsgilde* spillede Lærerne og nogle kvindelige Gæster »Familietvist«. — De fleste af vore Elever deltog i Skolemødet i Hillerød Fastelavnsmandag, hvor Gunnar Engberg, Vilhelm Andersen og Pastor Paludan-Müller talte.

Den 8. Marts kom (efter Forslag af Professor Axel Olrik) den unge Gransker af Folkeminder *Hans Ellekilde* herud for at fortælle om Folkeskik og Tænkesæt i hans Hjemegn paa Kysten mellem Helsingør og Gilleleje. Det velformede og livlige Foredrag hørtes med Opmærksomhed og fulgtes af en kort Samtale om Folkeminder.

I det hele gik vor Vinterskole særdeles godt. Kun faldt der en Skygge over de sidste Dage, da der indtraf nogle lette Tilfælde af Skarlagensfeber, som gav Anledning til en stor lægekyndig Renselse af hele Hovedbygningen efter Elevernes Bortrejse.

*

Sommerskolen i 1916 var meget stærkt besøgt. Her var paa det nærmeste 200 unge Piger i alt, som dog godt kunde rummes i vore egne Elevkamre.

Som ny Lærerinde i Sang virkede *Eli Olsen*, hvis Klaverspil mange af vore gamle Elever har glædet sig ved. Vi anser det for en Vinding, at hun nu maa regnes for fast Lærerinde ved *Sommerskolen*, medens hun fremdeles, sammen med Sigrid Jørgensen, optræder som Gæst paa *Vinterskolen*.

Den ny Sommertid, som blev indført den 14. Maj i Aar, og som voldte »det arbejdende Landbrug« ikke saa lidt Besvær, var for vor Skoles Drift nærmest et Gode, da den fik os en Time før paa Benene. Det

Hedegaards Hus •Solbrink•.

er jo ellers en Svaghed ved Folkehøjskolen, at den vænner Folk til at staa sent op og gaa sent i Seng. Det kryber lidt i mig, naar vi synger: »Og Solen staar med Bonden op — slet ikke med de Lærde«. Men i Aar hjalp den ny Tid godt paa Mageligheden.

Søndag den 28. Maj havde vi Besøg af 42 Medlemmer af den grundtvigske »*Studenterkreds*«. Da Formanden, Professor J. P. Bang, ved Sygdom var hindret i at tage Del i denne Udflugt, optraadte vor gamle Ven og Elevforeningsformand, Student *N. P. Nielsen*, som de fremmedes Ordfører. Om Eftermiddagen talte jeg i Øvelseshuset om Morten Pontoppidan (i Anledning af hans Bog: »*Dansk Kirkeliv*«), og efter Aftensmaden fik Studenterne og Højskolepigerne en munter Leg i Haven.

Tre Dage efter, den 31. Maj, havde vi en Sørgefest i Frimenighedskirken i Anledning af *Valborg Pedersens* Død. Denne fromme og milde gamle Kone, som var

Ole Jensens Hus.

Moder til Ole Jensens Hustru, vil være en Del af vore Elever kendt fra sin stille Færden i Skolens Nærhed. Især var man sikker paa at se hende i vor Kirke, hver Gang der var Tjeneste. Hun var som Anna, der altid levede i Templets Forgaard. Jeg maatte sammenligne hende med den gamle Kone ved Himmeriges Port. Det var en Velsignelse at have hende iblandt os.

Ved Sørgefesten gav Eske Eskesen fra Birkerød et godt Billede af den Betydning, hun i sine yngre Aar har haft for den Friskolekreds paa Fyn, hvor hun havde sit Hjem, og hvor han i nogle Aar var Lærer. Desuden talte Niels Dael, Ole Jensen og jeg.

Kristi Himmelfartsdag, den 1. Juni, var her om Eftermiddagen Kl. 5—6 $\frac{1}{2}$ Opvisning i Gymnastik af Medlemmer af *Kvindelig Idrætsforening* i København, hvis Formand er Frk. Rubin.

Et mindre Hold, der var klædt i Dragter fra Tres-

»Hvidehus« (tilhører Fred. Nørgaard)

erne, gav under Frk. Ester Schrøders Ledelse Prøve paa den første, franske Kvindegymnastik, som Professor A. G. Drachmann for omtrent halvhundrede Aar siden indførte her i Landet. Derefter viste et større Hold under Ledelse af Frk. Margrethe Dalberg fin Nutids-Gymnastik. Modsætningen var meget lærerig.

Den 5. Juni var vore Elever, der jo nu skal forberede sig til Brug af deres fulde politiske Rettigheder, til *Grundlovsfest* i Fiskebæk ved Farum, hvor de blandt andre hørte Jakob Knudsen og Kommunalærer A. Andersen, som talte om Kvindens Valgret.

Den 8. Juni fortalte vor Elev fra Skolens første Sommer, *Marie la Cour Pedersen* fra Skibelund, om Tilstande Syd for Grænsen. Hendes Fortælling gjorde stærkt Indtryk, ligesom vore Elever baade paa Sommer- og Vinterskolen med stor Deltagelse har læst, hvad hendes Broder har optegnet i sine Smaaskrifter om samme Emne.

Anders Uhrskovs Hus • Lindevang.

Den 15.—18. Juni opholdt Højskolelærer *Vilhelm Saxtorph* fra Antvorskov sig her paa Skolen og holdt en Række Oplæsninger af Shakespeare'ske og Holbergske Stykker, som han gengav med stort Liv.

Den 21. Juni holdt Landbrugslærer *Konradi* efter Sædvane Foredrag om Mælkens Behandling.

Vort *St. Hans-Blus* blev i Aar tændt ude i Højskolegaardens Græsmark og gjorde endnu skønnere Virkning i disse fri Omgivelser. Der var mødt omtrent 300 fremmede Tilskuere, og Festen blev, som ifjor, formet som et Folkemøde med Tale af Forstanderen og Sang af Pigerne.

Fruebjergsmødet afholdtes den 25. Juni, og skønt Vejret var regnfuldt, var der dog mødt henved tusinde Deltagere. *Klaus Berntsen* talte om Kristen Kold, Holger Begtrup om Ungdomsforeninger. Pigerne sang flerstemigt. Anders Knudsen ledede Hornblæsernes Spil.

Forstanderens Fødselsdag, den 28. Juni, fejredes festligt med Sang af Sommerpigerne, Sigrid Jørgensen og Christen Jul. Pigerne havde indsamlet en Pengesum,

som jeg brugte til at lade Hedegaard udføre et Billede af Fru *Charlotte Schrøder* efter Joakim Skovgaards Kultegning. Det hænger nu i Foredragssalen og virker hyggeligt ved Siden af Ludvig Schrøders paa samme Væg.

Den 2. Juli hilste vore Piger *Hedegaard* med Sang i hans Hjem i Anledning af, at han i al Stilhed fyldte 50 Aar.

I Juli Maaned havde vi bl. a. Besøg af *Ejnar Skovrup*, der sang for os. Han er nu bleven Lærer paa Ollerup Højskole.

I fire Dage var Søstrene *Essan* og *Amy Möllerstedt* og *Bertha Borg* fra Landskrona hos os. Essan, som nu har begyndt sin Lærergerning paa Liselund, holdt et stemningsfuldt og fintformet Foredrag for os om »Den hellige Birgitte«.

Den 2. Juli holdtes der under Ole Jensens Ledelse et Møde i vor Have for Medlemmer af Ullerød Brugsforening med Taler af O. Jensen og Fr. Schrøder, som vore Elever paahørte.

Paa samme Maade holdtes der den 23. Juli et Møde for Tjæreby og Alsønderup Ungdomsforeninger under Ledelse af Hans Hansen og med Taler af Provst Simon Hansen fra Helsingør og Holger Begtrup.

Elevmødet den 8. og 9. Juli var godt besøgt og gik glædeligt. Det vil findes omtalt paa andet Sted i Aarsskriftet.

Søndag den 16. Juli gjorde vi efter Indbydelse en prægtig *Tur til Søborg* Sogn. Vi kørte til Gilleleje, omtrent 215 i Tallet, spaserede langs Stranden til Nakkehoved Fyr, hvor en lang Række Vogne hentede os til vore gæstfri Værters Hjem rundt om i Sognet. Om Eftermiddagen samledes vi til Møde i Søborg, hvor jeg talte om Oehlenschlägers Digt »Hjemve«.

Vi saa den smukke Kirke og den mærkelige Slotsruin og kørte hjem fra Paarup Station i den kønne Sommeraften. Lærer Verner Nielsen i Søborg, som

havde ordnet Turen, fortjener megen Tak derfor. Det er saa rart paa den Maade at kunne bringe vore mange Elever ind i nordsællandske Hjem og vise dem een af vore skønne, minderige Egne.

Den 19.—24. Juli prækede, talte og læste *F. Jersin* her paa Skolen.

Den 22. Juli gjorde Pigerne en straalende *Tur til Kullen*.

Den indholdsrige Sommer afsluttedes hyggeligt Søndag d. 30. Juli med Kirketjeneste, Opvisning i Gymnastik, Fremlægning af Haandarbejder, Foredrag og festlig Sammenkomst i Spisesalen med Taler og Sange.

Det var en god Sommer.

*

Kort efter Elevernes Afrejse blev her fra den 5. til den 12. August holdt et meget hyggeligt Møde, kaldet »*Otte Dage paa Højskole*«, særlig for bosatte Københavnerne. Det var besøgt af omtr. 115 Deltagere og blev et kønt Led i Kæden af disse Sammenkomster, der giver vore Landsmænd i Hovedstaden Lejlighed til at faa et Indblik i Højskolelivet paa Landet. — Mødet blev ledet af Fiskehandler H. P. Jensen. — Vi haaber paa en god Fortsættelse af dette Foretagende.

Ved vort *Efteraarsmøde* den 22.—24. Septbr. talte Kristensen-Randers, Magister J. Rosenkjær fra Askov, Professor Vilhelm Andersen og Biskop Ostensfeld. Vilh. Andersen og hans Lærling Vilh. Saxtorph holdt Op-læsning. — Paa Mødets sidste Dag var min Hustru og jeg fraværende som Deltagere i Jacob og Ingeborg Appels Sølvbryllup i Askov. Men Fr. Nørgaard ledede Mødet saa godt, at vi næppe savnedes.

Nu er Vinterskolen begyndt med godt Mod og 120 Elever.

Jeg benytter Lejligheden til at sende alle gamle Elever, som læser disse Dagbogsblade, en venlig Hilsen. Tænk en Gang imellem paa jeres gamle Skole og besøg os, naar I kan!

Den yngste Ungdom

efter en Tale paa Fruebjerg den 25. Juni 1916

af

Holger Begtrup.

I sin store Tale paa Vennemødet i 1866 fortæller *Kold* følgende om sit første Besøg hos Grundtvig, som Algreen fik bragt i Stand.

»Da vi kom op til ham, stod han og røg sin Pibe og lagde sin Arm paa Kakkelovnen. — »Det er Kold fra Fyn,« sagde Algreen. — »Aa,« sagde Grundtvig, »er det det!« og vi ragede da straks uklar. — Jeg vilde have mine Fyre i Skole, naar de var nylig konfirmerede, i en Alder af 14, 15, 16 Aar. Men Grundtvig sagde: »Det duer ikke, før de bliver 18 Aar.« — Jeg kan godt huske, at jeg sagde: »Grundtvig kan ikke vide, hvorledes Bønderne er derhjemme; thi naar de er 18 Aar, har de allerede begyndt at lege Kæreste, ryge Tobak, gøre Pibe- og Urhandler, og saa kan vi ikke faa dem beaandede.« — »Jo,« svarede Grundtvig, »det kan vi nok.« — »Nej,« sagde jeg; »som jeg har opfattet Forholdet, er min Mening den eneste rigtige.« — Jeg har altid været vis i min Sag, ogsaa naar jeg tog fejl. — Imidlertid sørgede Vor Herre for, at vi fik Folk baade over og under 18 Aar at undervise, og jeg gjorde da straks den Erfaring, at dem, der var 18 Aar og derover, kunde vi udrette noget med, medens vi intet kunde udrette med dem, der var under 18 Aar.«

Den samme Erfaring er siden bleven gjort paa alle grundtvigske Folkehøjskoler, og derfor regnes det nu med Rette for en almindelig Regel, at en ung Karl bør være atten Aar, inden han kommer paa Højskole.

Men dermed skal det ikke være sagt, at Kolds første Tanke paa de femtenaarige var helt hen i Vejret. Den var hos ham selv nøje knyttet til hans hidtilværende Oplevelser som Skolemand, og den fortjener ogsaa i vore Dage en alvorlig Overvejelse. Thi selv om det staar fast, at den nykonfirmerede Ungdom ikke hører hjemme paa Folkehøjskolen, kunde den vel have Trang til en Undervisning, som er afpasset efter Alderen, og som lader sig forene med det legemlige Arbejde, der vistnok for de fleste halvvoxne Knøse maa være Hovedsagen.

Naar Kold i Begyndelsen fæstede sin Opmærksomhed særlig paa de nykonfirmerede, kom det af, at hans første Tanke var at hjælpe sine Venner blandt de gudelig vakte med at skaffe deres Børn en bedre Kristendomskundskab, end de kunde faa i de rationalistiske Almueskoler. Der var altsaa en nøje Sammenhæng mellem Kolds tidligere Virksomhed i Børneskolen og den Undervisning for de halvvoxne, han nu vilde sætte i Gang, og først igennem fortsat Erfaring kom han til at gøre klarere Skel mellem Børneskolen og Ungdomsskolen.

Men idet han senere delte sit Arbejde mellem Fri-skolen, med dens Børn under fjorten Aar, og Højskolen, med dens Karle over atten, kom han paa en Maade til at svigte den yngste Ungdom, som han fra først af havde haft mest i sine Tanker, og dette har vel gjort sit til, at den grundtvigske Skoleretning ikke fik saa fast Greb paa Opgaven overfor de femtenaarige som paa Skolen for Børnene og for de fuldvoxne.

Kold og andre trøstede sig med, at »Lømmelalderen« ikke var en egentlig Skoletid. Mens Lemmerne vokser saa stærkt, og Kroppens Udvikling træder saa meget i Forgrunden, vil et legemligt Arbejde under sunde Lærlingeforhold, hos flinke Bønder eller »driftige Borgere«, vel ogsaa tjene de unge bedst. Men det lader sig dog ikke nægte, at der netop i den Alder er god Brug for aandelig Vejledning ved Siden af det udvortes Arbejde.

Der er ikke alene praktiske Skolekundskaber, som helst skal holdes vedlige; men der er en kristelig og dansk Børnelærdom, som det gælder om at bevare, og der er Spirer til et højere Ungdomsliv, som heller ikke godt taaler helt at vanskøttes.

Det er dog ingenlunde min Mening, at denne Trang hos den konfirmerede Ungdom skulde kræve en regelmæssig Skolegang for at blive fyldestgjort paa bedste Maade. Jeg mener tværtimod, at det vil være en Ulykke baade for de unge selv og for hele det arbejdende Samfund, om det Raab paa at forlænge den skolepligtige Alder til de atten Aar, som nu efter udenlandsk Forbillede er rejst herhjemme, skulde trænge igennem og blive til Lov. Jeg ved af personlig Erfaring, hvilke skadelige Følger det har, at man i den lærde Skole fortsætter Læsningen som eneste Sys-sel, til man er atten, nitten Aar gammel, ja ogsaa derefter, som Student, til man maaske er højt op i Tyverne, og jeg samstemmer fuldtud med den Protest, der kommer fra driftige Borgere imod at forvandle hele Landets Ungdom til en Flok blegnæbbede Eksamensslidere.

Jeg husker blandt andet en Forhandling herom for 22 Aar siden i Hillerød Industriforening, hvor jeg var mødt for at slaa til Lyd for den Folkehøjskole, jeg ønskede at rejse i Frederiksborg Amt. — En gammel

hæderlig Latinskolemand sagde ved den Lejlighed, at han syntes, der var mere Brug for en Fortsættelses-skole, der kunde føre Folkeskolens Lærlinge videre ved en regelmæssig Undervisning i tre Aar efter Konfirmationen, end til den af mig beskrevne Skole for Mennesker over atten Aar. Men dertil svarede en praktisk Mand, nu afdøde Murmester F. Kielberg (der siden kom til at bygge Frederiksborg Højskole), at det vilde da være en ren Ulykke, hvis alle de konfirmerede Drengene skulde blive ved at gaa i Skole. »Hvor skal vi saa faa Lærlinge fra til vore Haandværk? Og hvorledes skal Folk i det hele faa lært et Haandværk i Fremtiden, naar de ikke kommer til at arbejde dermed fra den første Ungdom?«

Da man siden fremhævede, at der i al Fald kunde være Brug for en teknisk Aftenundervisning i disse Lærlingeaar, var samme Kielberg saa dristig at paa-staa, at de unge Haandværkere kunde lære mere af at være paa en Haandværkerskole, som den i Vallekilde, fem Vintermaaneder ved Læretidens Slutning, end af at gaa og sove hver Aften gennem fire Aar i en teknisk Skole.

Dette Syn kan jeg som grundtvigsk Skolemand i det hele billige. Men naar Bønder og driftige Borgere har Brug for den konfirmerede Ungdom til Arbejde paa Marken og i Værkstedet, saa skal de til Gengæld ogsaa vide, at de skylder denne Ungdom noget mere end Mad og Klæder for dens Arbejde i Læreaarene. De skal for det første drage Omsorg for, at der virkelig bliver noget at lære derved, og de skal tillige mindes, at en Lærling er et ungt Menneske, der kan trænge til venlig Omgang og til en Smule aandelig Vejledning i sin vanskelige Alder.

Hvor Husbond eller Mester har dette for Øje og har et godt Greb paa at hjælpe de unge tilrette, dær

kan Skolemestres Hjælp nok undværes. Men det gaar jo desværre med Forholdet til den tjenende Ungdom som med mange Børns Behandling i deres egne Hjem, at Forældre og Værger ikke magter eller i al Fald tror, de ikke magter, at løse den vigtige aandelige Opgave, som her er givet dem. Og derfor kan der være Grund til at træde hjælpende til for dem, der føler et særligt Kald til at tage sig af Børnene og de unge, som ellers maatte savne den fornødne Hjælp til deres Sjæles Udvikling.

Det vil ofte blive afgørende for et Menneskes senere Liv og Skæbne, hvad der møder ham paa hans første, saakaldte selvstændige Skridt ud i Verden. I den unge selv er der et dobbelt Anlæg, et verdsligt og et hjerteligt, et udad higende og et indad søgende. Men det sidste kan gaa helt til Grunde, naar det ikke finder venlig Forstaaelse og vejledende Hjælp hos andre Mennesker.

Med den halvvoksnes Selvstændighed er det nemlig kun saa som saa. Der er ganske vist en stærk Trang til at staa paa egne Ben og i det ydre Væsen megen Mandhaftighed, der skal vise, at Fyren har rystet Barnet af Ærmet og er en hel Karl, som ikke spørger Far eller Mor om, hvad han skal gøre. Men bag den haarde Skal bærer der tit et forknyt Barnehjerte, som ikke veed sit levende Raad overfor den store ubarmhjertige Verden.

De ydre Træk, som gør »Lømmelalderen« saa lidet tiltalende: den fæle Barskhed, den dybe Røst med de grove Ord, den frække Snak, Cigaretrykningen, Ederne, de sjofle Historier, det raa Grin osv. er tit kun et skrøbeligt Dække over den indre Raadvildhed. Det hele Væsen minder mig om et Insekt, jeg tror det er en Slags Cikade paa et Larvestadium, som skærmer sin bløde Krop ved at samle Smaapinde, Snavs og

andre Uhumskheder paa sin Ryg. Det ser helt drabeligt ud, naar Dyret kommer krybende over et Blad som et lille skiddent Pindsvin. Men naar man med et Straa pirrer det sammenrapsede Stads af Ryggen paa det, ser man en lille graableg og værgeløs Skabning pile af for at komme i Læ for den truende Fare.

Med lignende Tanker lytter jeg til den højrøstede, forsorne Snak af en næbbet Yngling paa femten Aar. Jeg er temmelig vis paa, at hvis man pirrede lidt ved Krigsmalingen, vilde man snart skimte en lille forsagt Sjæl bag Røvermasken. Naar man selv har været lidt sær og vild i sin første Ungdom, saa veed man nok, hvad det Væsen skjuler, og saa kan man ikke lade være at have Medfølelse med den unge Sjæl i dens uheldige Forvirring.

Intet Menneskesind er paa een Gang saa groft og fint, saa raat og ædelt, saa lyst og formørket som den unge Mands i Overgangsalderen. Minde og Haab, Mod og Frygt, vilde Lyster og bange Anelser mødes og skifter ustandseligt i en saadan Sjæl. Den bærer paa een Gang Sorg over at være skilt fra Barnehjemmets Fred og Lyst til at komme ud i den vide Verden, Dristighed til at trodse Lovens Bud og Skam over sine første Fald. Baade daarlig Stolthed og ædel Selvfølelse maa virke til, at Ynglingen søger at skjule et saa blandet og uroligt Sjæleliv for Verdens Øjne.

Naar man skal forstaa en saadan Ungersvend og hjælpe ham tilrette, maa man ikke kræve klar Besked om hans indre Tilstand. Det hører netop til det ejendommelige ved den, at han hverken kan eller vil gøre Rede derfor. Meget er kun en Stemningssag, og Stemningen skifter saa tit, at han ikke en Gang selv kan skelne den tydeligt. Men det gærende Stemningliv er ikke saa flygtigt, som det er omskifteligt. Det er i al sin taagede Ubestemthed maaske det mest or-

ganiske Livsindhold i hans Sjæl. Det virker tit med samme Magt som Dampen i en Maskines Rør. Dets Fortætning og dets Udvidelser, hele dets bølgende Liv er Drivkraft til alle hans Handlinger.

Den, som vil have Indflydelse paa ham, maa kunne stemmes som han, maa kunne ane, hvad der ikke lader sig sige klart, maa forstaa en halvkvæden Vise og maa give til Kende, at han ærer de ufødte Tanker, som længes efter Lys.

Men i hele dette gærende, taagedunkle Stemningsliv er der især to Strømninger, som man maa pejle, dersom ens Ord skal trænge ind i den unges Sind og faa Betydning for hans Udvikling.

Den ene er Længslen efter den svundne Barndom, »Hjemveen«, som den kan kaldes, selv hos den, der endnu lever under sine Forældres Tag, men som føler sig skilt fra deres Fortrolighed, fordi han med en uimodstaaelig Drift har indesluttet sit eget Liv i dets lukkede Gemme. — Selv den kækkeste Knøs, der altid viser Verden en spottende Mund og et Par rynkede Bryn, kunde vist gribes i at sidde med en Vemodstaare i Øjet, naar han i sin Ensomhed kommer til at tænke paa den Tid — »da han var lille«.

Han vil maaske selv betragte denne Længsel efter det svundne som en uværdig Svaghed, han bør ryste af sig. Men i Virkeligheden rummer den Muligheder for en rig Udvikling af hans indre Liv. — Jeg har ved anden Lejlighed prøvet at vise dette i en Forklaring af Oehlenschlägers berømte Digt »Hjemvee«, hvor Savnet af Bøgeskoven, »det sølvblaa Hav« og »den danske Tunge« bringer disse fædrelandske Værdier til fuld Bevidsthed hos den unge Digter.

Og der er endda rigere Skatte, ja evige Livsgoder, som den unge først til Gavns kan vinde, naar han ærligt føler deres Savn i sin kæmpende Ensomhed.

— Den, der skal hjælpe ham, maa derfor kunne tale med Varme om det tabte Paradis og om Velsignelsen i de hjertelige Minder fra Barndomstiden.

Men den anden Hovedstrøm i Ynglingens Stemningsliv er det fremadstigende Haab, den højbaarne Længsel efter »Prinsessen og det halve Kongerige«, som nu og da ildner hans Sind som stærke Solglimt gennem Taagen. Hvor dette Haab vinder Magt, har det en herlig Evne til at rense Sjælen og styrke den i Kamp mod alle Kødets Lyster. Derfor skal Ungdommens Ven søge at lyse op i Sindet med Digtingens fagreste Drømme, som giver den unge selv Midler i Hænde til at danne sig de stærke Livsidealer, han trænger til, naar Udviklingen skal gaa opad. — Vi har i Grundtvigs Ungdomsliv paa Langeland et stort Eksempel paa den forædlende Kraft, som ligger deri.

For at hjælpe de helt unge i begge disse Retninger, til Styrkelse af Barndomsmindet og Fremtidshaabet, er det ikke strengt nødvendigt at trænge ind i deres personlige Liv og kræve en Fortrolighed af dem, som kun de færreste kan yde selv deres bedste Ven. Et mere almindeligt Vidnesbyrd, som den enkelte selv kan anvende paa sine særegne Forhold, er vel endog den sikreste Hjælp, fordi et selvstændigt Arbejde ved Tilegnelsen stemmer bedst med Sjælens Drift i den Alder.

Derfor tror jeg, at et Ungdomsmøde med Tale og Sang ofte gør mere Gavn end en Samtale paa To-mandshaand, især naar man betænker, at Kammeratskabet med en Flok jævnaldrende er en saa vigtig Side af saadanne unge Menneskers Liv og Glæde.

Men et Kammeratskab uden aandeligt Præg kan desværre let blive Deltagerne til Fordærvelse, naar den enkeltes Ansvarsfølelse vejres bort af Selskabets vilde Hurlumhej. Her kan man med Rette tale om

en Hjord uden Hyrde, en Flok vildfarende Faar! — Vi kender det jo nok, alle vi, der lever paa en Egn, hvor de unge Tjenestefolk ikke optages i Hjemmene, men efter Fyraften, ja, til langt ud paa Natten, søger deres egen Underholdning paa Majpladsen eller omkring Kroens Kælderstue.

Med alt dette for Øje maa man finde det i sin gode Orden, at de Koldske Friskolelærere paa Fyn fra gammel Tid har haft for Skik at samle Kredsens konfirmerede Ungdom til Læsning, Sang og Tale en Aften om Ugen. Især for deres egne gamle Elever er disse Sammenkomster vistnok meget frugtbare. — Men ogsaa for andre unge og i Egne, hvor der ingen Friskoler findes, er det ønskeligt, at nogle Venner af god menneskelig Oplysning vil tage sig af den yngste Ungdom.

Derfor hilser jeg det med Glæde, naar der rundt omkring opstaar *Ungdomsforeninger* under god Ledelse, som særlig stiler paa at gøre noget for den tjenende Ungdom i de vanskelige Aar lige efter Konfirmationen, naar disse Foreninger da virker i en sund dansk og kristelig Aand og hverken bliver sentimentale eller letsindige i deres Arbejde for de unge. — Og derfor er jeg særlig glad ved, at der ogsaa i vor Egn, hvor det saa haardt kan gøres behov, er begyndt saadanne Foreninger i det forløbne Aar.

Frederiksborg Højskole har jo haft godt Held til at samle fuldvoksen Ungdom fra Landets forskellige Egne. Men derimod har jeg tit beklaget, at vi kun har haft saa lidt at gøre med Befolkningen og særlig Ungdommen fra vor nærmeste Omegn. — Det er ikke tilfredsstillende for en Ven af folkelig Oplysning, naar han maa nøjes med Tilhørere fra fjerne Egne og ikke kan faa sine Naboer i Tale. Men til at naa dette kræves der andre Midler end Folkehøjskolens almindelige.

Under dette Savn har det trøstet mig, at vi gennem Folkemødet paa Fruebjerg saavel som Skolens offentlige Møder dog samler en Del af Egnens Folk. Det har ogsaa været os en Hjælp til at fæste Rod i Oplandet, at vi ved Indkomsterne fra Fruebjergsmødet har kunnet holde et lille Børneasyl i Gang i vor egen By, Ullerød. Det har rodfæstet os endnu bedre, at der har dannet sig en Frimenighed her, hvis Kirke ligger Dør om Dør med Højskolen. — Men overfor Egnens tjenende Ungdom stod vi næsten helt fremmede, indtil der ifjor blev dannet en Ungdomsforening her for Sognet med Samlingssted paa Frederiksborg Højskole.

Det er en af Skolens yngste Lærere, *Hans Hansen* fra Ubberup, som har Æren for denne Forenings Stiftelse. Som Gymnastikleder indbød han ifjor Efteraar Omegnens unge Karle til at holde Legemsøvelser i vor Gymnastiksal, og da disse Øvelser fik en uventet god Tilslutning, foreslog han Deltagerne tillige med andre unge af begge Køn at danne en Forening, der ligeledes mødtes her paa Skolen til Sang, Foredrag, Oplæsning og Leg en Aften om Ugen eller hver fjortende Dag. — Denne Ungdomsforening fik omtrent 60 Medlemmer, hovedsagentlig af helt unge Mennesker, der aldrig før har sat deres Ben her paa Skolen. I Sommer har de bl. a. holdt et større Møde i vor Have og fortsat deres Sammenkomster med Generalforsamling osv. — Det hele synes altsaa at være i den bedste Gænge og lover at blive baade gavnligt og fornøjeligt for Deltagerne og for os ældre.

Det gode Eksempel har desuden virket i Nabsognet, Alsønderup, hvor det før har været meget svært at samle Ungdommen til andet end Dans og Drik. Ogsaa dær er der dannet en stor Forening, som i Vinter fortsætter de begyndte Sammenkomster. Og det skulde ikke undre mig, om mange af de unge

i begge Sogne gennem Ungdomsforeningen faar saa megen Smag for folkelig Sang og Tale, at de siden finder Vej ikke blot til Fruebjergsmødet og vore Efteraarsmøder, men ogsaa til denne eller en anden Højskole, naar de har Alderen dertil.

Dette har været mig en stor Glæde. — Ved sidste Fruebjergsmøde talte jeg kortelig derom og digtede en Sang, som maaske kan give vore gamle Elever allerbedst Besked om mit Syn paa, hvad det gælder om, naar vi skal hjælpe den yngste Ungdom, ogsaa i disse Egne, til Del i Folkelivets sande Glæde.

Den unge Kulsviers Sang.

Sunget første Gang ved Folkemødet paa Fruebjerg
den 25. Juni 1916

Tone: Nu skal det aabenbares.

Her gik engang min Vugge
I Takt med Skovens Sus;
Her hørte Mor jeg sukke,
Naar Far han var lidt fus;
Her sprang jeg som en Fole,
indtil jeg kom i Skole
og lærte lidt af hvert.

Min Far var ingen Sinke;
Han traved rask bag Plov.
»Som Lyn skal Leen blinke!« —
Det var hans Arbejdslov.
Jeg siger til hans Ære:
Hans Levned blev en Lære
I ufortrødent Slid!

Men Mor var dog den bedste:
Hun var min Hjerteven,
Var om mig for det meste
Og nynnede Sorgen hen.
Hun klagede ej og pylred,
Skønt det i Stuen mylred
Med Børn i hver en Vraa.

Jeg maatte ud at tjene,
Før jeg blev konfirmer't,
Og da jeg stod alene,
Blev meget rent forkert.
Men aldrig vil jeg glemme,
At Moder sidder hjemme
Og sukker for sin Dreng.

Nu er jeg snart de sejsten,
Nu kan for Karl jeg gaa;
Min Krop er stor, men Gejsten
Er vist kun saa som saa.
Ja, jeg vil ikke hykle:
Min Lyst det er at cykle
Og gaa i Biograf.

Men inderst i mit Hjerte
Der føler jeg dog tit
Med Længsel og med Smerte,
Mit Liv det gi'r for lidt.
Og ved et Ungdomsmøde,
Hvorhen jeg lod mig nøde,
Fik denne Stemning Magt.

Jeg tror, det var ved Sangen,
Der tonede saa køn
Og mindede mig i Klangen
Om Moders Vuggenyn.

Jeg syntes, at jeg aned
En Vej til Lyset banet
For mig i Sangens Ord.

Nu drømmer jeg saa ofte
Om denne Højtidsklang;
Jeg gaar i Husbonds Tofte
Og nynner Mødets Sang;
Jeg føler, at der vækkes
En Fryd, som ikke stækkes
Af Dagens strenge Slid.

Nu ønsker jeg, at alle,
Som bor i denne Egn,
Maa høre Røsten kalde
Og følge Livets Tegn,
Saa vi, der nu er unge,
Kan lære selv at sjunge
En Haabets Sejerssang!

Holger Begtrup.

Minder fra min første Skoletid.

DE fleste af mine Elever i Dansk har maattet prøve deres Kræfter paa i en Stil at fortælle noget om deres første Skoletid. Jeg skal nu til Gengæld drage nogle Minder frem fra Begyndelsen af min egen Skoletid og derigennem forsøge at tegne et Billede af en sjællandsk Landsbyskole, som den kunde forefindes i Slutningen af Tresserne i forrige Aarhundrede.

Jeg husker saa tydelig min første Skoledag. Det var en Majdag i den tørre Sommer 1868. Længe havde jeg længtes efter denne Dag og glædet mig umaadeligt dertil. Med min 2^{1/2} Aar ældre Søster ved Haanden travede jeg rask hen ad Vejen, bange for ikke at naa frem i rette Tid.

Da vi naaede Skolen, var der allerede kommen en Del Børn, der alle stimlede sammen om mig og vilde snakke med den nye Dreng. Jeg blev lidt betænkelig ved denne Sammenstimling og kunde ikke svare et til ti af, hvad man spurgte mig om. Heldigvis kom der snart nogle flere Nybegyndere, og Opmærksomheden blev noget bortledet fra mig, saa jeg kunde faa Lejlighed til at se mig lidt om.

Skolestuen var lys og rummelig, men forfærdelig snavset. Vi løb ind og ud med Træsko paa, og Gulvet blev kun fejtet hver Lørdag. Rengøringen blev besørget skiftevis af Pigerne i ældste Klasse. De stænkede Vand paa Gulvet, før Fejningen begyndte, og Støvet blev

tørret af med en vaad Klud, der blev dyppet i den Trækande, vi havde til Drikkevand. Denne Kande havde sin Plads i Gangen i et Vindue, der vendte imod Syd, og var saa stor, at vi Smaapurke ikke kunde drikke af den ved egen Hjælp. De større Dreng brugte den ogsaa som Fiskedam for deres magnetiske Fisk.

Af Møbler fandtes der i Skolestuen et Skab, hvorpaa der laa nogle Linealer og Pegestokke, en Bogreol med nogle forslidte Læsebøger, et Par Bibler og nogle Eksemplarer af det nye Testamente. Saa var der Katederet med Lærerens Armstol og endelig ikke at forglemme de ti lange, klodsede Borde med fastsiddende Bænke og med Træmmeværk til at stille Bøger og Tabeller op ad. Disse Borde bar rigelig Mærker af Drengenes Hus- og Kunstflid. Saa var der selvfølgelig en sort Tavle, et Regneapparat med forskydelige Kugler og et Par forrevne Landkort.

Oppe under Loftet langs de fire Vægge var der en sort Træliste, hvorpaa der var malet hvide Numre, Tallene i Rækkefølge fra 1 til 70. Endelig maa ogsaa nævnes en gammel, firkantet, treetages Kakkelovn, der var som indrettet til at stege Mad og Æbler i, hvad den ogsaa flittigt blev brugt til om Vinteren.

Imidlertid var alle Børnene samlede, hen imod et halvt Hundrede. Og det kan nok være, der var Tummel og Lystighed. De store Dreng vilde rigtig vise os smaa, hvordan det var at gaa i Skole. Jeg var helt betuttet; saa meget »Liv« havde jeg ikke set før paa én Gang.

Pludselig høres et dæmpet Raab: »Nu kommer Degnen!« og alle fo'r af Sted for at komme paa Plads. To Dreng tørnede sammen, og den ene trimlede om paa Gulvet. Døren blev revet op, og med Udraabet: »Jeg skal lære jer, I Satans Unger«, traadte en ældre,

bredbringet, graaskægget og noget snusket Mand rask ind i Skolestuen, greb Drengen, der var trimlet om paa Gulvet, og gav sig til at bearbejde hans Bag. Drengen hylede, og Læreren buldrede og skændte med en Tordenrøst, der fik mig til at skælve. Saadan blev der begyndt.

Efter dette sang vi en Morgensalme, og vi Nybegyndere blev saa indskrevet og fik vort Nummer. Jeg fik Nr. 26, og naar jeg var »paa Nummer«, havde jeg Plads imellem to store Piger, som jeg i den første Tid var meget bange for, da de, naar de saa Lejlighed dertil, vilde nappe mig i Haaret. Naar vi havde Plads paa Bænkene, sad Drengene for sig og Pigerne for sig, Drengene paa de forreste og Pigerne, som det sig bør, paa de bagerste.

Timen begyndte med, at vi Smaapurke, der havde faaet Plads paa nederste Drengebænk, maatte læse et Stykke i Luthers Katekismus, og vi blev saa flyttet lidt om imellem hinanden, efter Dygtighed hed det; men det var efter Faders Hartkorn, Gaardmandsbørnene øverst, saa Husmandsbørnene og tilsidst de fattige Gadehusmænds Børn. Orden skulde der være i Sagerne.

Religionsundervisningen var under al Kritik; den bestod i Overhøring efter Bibelhistorien og Balles Lærebog, og der vankede rigeligt med Lussinger og Skænd til dem, der ikke kunde deres Ting. Læreren slog i Bordet, raabte og bandede over Hovedet paa os Børn, saa vi blev helt forfjamskede.

Saadan gik Timen den første Dag, og de følgende Dage gik den paa lignende Vis. Jeg slap for Prygl, da min Mo'r var meget omhyggelig for, at jeg fik lært Lektierne; men hvor var jeg dog bange, særlig i Morgentimen. Jeg rystede af Skræk, naar jeg ikke saa sjældnen blev kommanderet ud paa Gulvet, for at Lære-

ren kunde komme ind og afstraffe en Synder, der sad længere inde paa Bænken.

Efter Religionstimen havde vi Frikvarter, hvor vi spiste vor Mad og tumlede os paa Legepladsen. Derefter skulde vi have Læsning.

Læreren kaldte paa os ved en kraftig Trommen paa Vinduerne eller ved at fløjte, og nu gjaldt det om at komme ind i en Fart, finde sit Nummer og stille sig ret under det med Ryggen mod Væggen. Læreren tog Plads ved Katederet og raabte Numret paa et af de ældste Børn, en Dreng eller Pige, som skulde være Bihjælper. Denne gik rask hen til Skabet, forsynede sig med en Pegestok og gik saa hen og stillede sig paa Gulvet uden for Bænkene. Derefter raabte Læreren et eller flere Numre op — vi blev altid nævnt ved Nummer, aldrig ved Navn — og disse skulde saa tage Plads bag Bihjælperen i den Orden, de var nævnt. Atter blev der raabt et Nummer op som Bihjælper, der ogsaa fik sine Lærlinge bag sig, og saa fremdeles, til alle var stillet i Række. Et Par Numre blev kommanderet til at hænge Læsetabeller op paa Væggene. Der var ialt 40 Tabeller, vi skulde igennem, før vi kom til at læse i Bøger. Naar Tabellerne var hængt paa Plads, kommanderede Læreren: Ret! og hele Flokken rettede sig, Bihjælperne med skuldret Pegestok og Lærlingene med Hænderne paa Ryggen. Et Stød i en lille sort Fløjte var Signal til Afmarch. Hele Rækken satte sig i Bevægelse, og Trop efter Trop standsede, efterhaanden som den naaede frem til den Tabel, hvor den nu skulde være, Lærlingene med Ansigtet imod Tabellen og Bihjælperne med Ansigtet vendt imod Læreren. Et nyt Ret! fik Bihjælperne til at skuldre Pegestokken, og ved et Stød i Fløjten gjorde de alle omkring, og Læsningen begyndte.

Det kan nok være, der blev »Liv« i Skolen, naar

hen imod et halvt Hundrede Børnestruber satte al Kraft ind paa at overdøve hinanden. De ældre Børn, som var kommen igennem de 40 Tabeller, og som ikke var Bihjælpere, sad paa Bænkene og læste i Bøger, og de sparede saa vist heller ikke deres Stemmer. Der var en Summen, Syngen og Raaben, der sikkert kunde høres langt uden for Skolestuen.

Naar Maskineriet paa den Maade var sat i Gang, forlod Læreren som oftest Skolestuen. Der yntedes om, at han gik ned hos en Høker, som boede lige neden for Skolen, og fik sig nogle Dramme. Sikkert er det, at der var adskilligt i hans Færd, der nok kunde tyde paa, at han ikke altid var helt ædru i Skolen.

Ja, hvor staar de ikke levende i min Erindring, disse Læsetimer, naar vi var overladt til Bihjælperne. Der var den lille, flinke Marie, Nr. 8, hvor var hun dog god og rar at have til Bihjælper, saa omhyggelig hun var for os. Jeg mindes hende endnu med Glæde. Saa var der Nr. 25 og 27, Anna og Margrethe, dem frygtede jeg, og det ikke uden Grund. De var slemme til at støde os med Pegestokken eller nappe os i Næsen og Haaret, naar de ikke syntes, det gik fort nok med Læsningen. Ja, de morede sig endogsaa med at vise hinanden, hvor haardt de kunde behandle deres undergivne. Dog paastod Anna, at jeg ikke blev behandlet saa haardt som mine Lidelsesfæller, da jeg dog var nogenlunde til at fatte. Jeg syntes endda, det var haardt nok, og græd vist adskillige Gange under disse Læseøvelser. Det var den indbyrdes Undervisning.

Naar Læreren var til Stede i Timen, tronede han gerne i majestætisk Højhed oppe paa Kalederet. Her op maatte saa de boglæsende en for en for at blive overhørt i det Stykke, de havde læst paa. Og det kan

nok være, at Lærerens vældige Stemme kunde runge ud over hele det læsende Kor, naar han rettede en Fejlæsning eller med Slag i Katederet skændte, naar vedkommende ikke læste godt nok. Her mødte Bihjælperne ogsaa op med deres Meldinger: »Jeg vil gerne melde, at nu kan Nr. 29 sin Tabel«. Læreren maatte da ulejlige sig ned at høre Nr. 29. Faldt Afhøringen tilfredsstillende ud, fik Nr. 29 Lov til at gaa til næste Tabel. I modsat Tilfælde kunde der vanke en Ørefigen til Lærningen eller Bihjælperen, fordi Læreren var bleven ulejliget uden Grund.

Naar Læsningen skulde ophøre, blæste Læreren igen i Fløjten. Og paa Kommando gik vi igen tilbage enten til vore Numre eller til vore Pladser paa Bænkene.

Disse Numre spillede en stor Rolle. Straks om Morgen blev vore Numre raabt op, og vi skulde svare: Her! Og det sidste, vi foretog os om Eftermiddagen, før vi skulde hjem, var at stille os paa Nummer. Efter et Stød i Fløjten eller paa Kommandordet: gaa! gjorde vi højre om, og med Nr. 1 i Spidsen marcherede vi hen forbi Katederet, hvor vi alle skulde nikke for Læreren — Pigerne kendte dengang ikke til at neje eller Drengene til at bukke. — Var der en, der glemte at nikke eller ikke gjorde det godt nok, blev der kommanderet holdt, og Synderen maatte da træde ud fra sin Plads og stille sig bagerst i Rækken for at forsøge sig en Gang til.

Ja, der var Orden i Sagerne. Mon ikke Frederik den Sjette sammen med Skolelovens Fædre vilde have glædet sig, om de kunde have set denne soldatermæssige Præcished. Og vi lærte Respekt, saa det forslog noget, særlig da i yngste Klasse. I ældste Klasse var det nok saa som saa med Respekten. I alt Fald kunde min Broder fortælle ret artige Historier, der just ikke vidnede om den største Respektfuldhed. Der drev man

sine Løjer og spillede Læreren de Puds, man kunde overkomme, og tog saa sine Prygl med Anstand.

Mon det skulde være slige Tilstande, visse »Pædagoger« i vore Dage ønsker tilbage, naar de taler om, at Børnene lærer for lidt Respekt i Skole og Hjem, og at det er derfor, Ungdommen bliver saa blødagtig og karakterløs.

Min Lyst til at gaa i Skole havde jeg snart faaet styret. Det var med Frygt og Bæven, jeg nu kom der. Selv om jeg var flittig og passede mine Ting, kunde jeg dog risikere, at Læreren alligevel en skøn Dag faldt over mig.

En Morgen, otte Dage efter min første Skoledag, kom der en ny Dreng i Skole. Han blev fulgt af sin Søster, som gik i ældste Klasse, men som havde taget sine Bøger med for at blive i Skolen sammen med Broderen denne Dag. Saa snart Læreren kommer ind i Skolen, opdager han Pigen og spørger, hvad hun vilde. Ja, hun vilde da følge sin Broder i Skole. »Aa, han er da vel saa stor, at han kan gaa selv. Vil du nu tage dine Bøger, og vil du saa gaa hjem!« Pigen forsvandt hurtigst, og Læreren gik op og tog Plads i sin Stol. »Kom her op!« befalede han Drengen. Og saa snart denne var kommen inden for hans Rækkevidde, rejste han sig og langede ham fire Lussinger, skiftevis med højre og venstre Haand. »Saa, gaa saa ned og sæt dig igen,« befalede han. Drengen tog imod Lussingerne uden at kny og søgte tilbage paa sin Plads. Det var den Velkomsthilsen, han fik i Skolen. Ingen anede, hvorfor han skulde have en saadan Modtagelse.

En anden Dag stod jeg sammen med min Bihjælper og stavede paa den aandrige Tabel: f-a fa, f-e fe, f-i fi o. s. v. Vi var som sædvanlig overladt til os selv. Men under Læsningen kommer Læreren ind i

Skolestuen og stillede sig bag os, og idet han sagde: »Staar der f!« langede han min Bihjælper en vældig Kindhest, saa hans Hovede svingede hen imod mit, og jeg fik et Slag i højre Tinding, saa det gnistrede for mine Øjne. Det er, som føler jeg det Slag endnu, naar jeg tænker derpaa; men det er ogsaa den eneste legemlige Revselse, jeg har faaet i Skolen.

Da Læreren havde øvet denne Bedrift, forlod han igen Skolen og lod sig ikke se, før Timen skulde slutte.

Min Bihjælper var bleven helt forvirret; han løb rundt til de andre Bihjælpere for hos dem at faa Oplysning om, hvad der stod paa Tabellen. De paa-stod alle, der stod f; men han sagde: »Nej, Degnen slog mig, fordi vi læste f, saa nogle af dem maa være s'er.« — Følgelig fik vi ikke læst mere den Dag.

Læreren havde selvfølgelig ogsaa en Rebtamp, men dette Redskab kan jeg dog ikke huske, han brugte i den Klasse, hvor jeg gik. Derimod i ældste Klasse var den, efter hvad min Broder fortalte, tit i Brug. Der hændte det nok heller ikke saa sjældent, at den var forsvunden, naar Læreren skulde bruge den, og han havde glemt at laase den inde. Der var selvfølgelig ingen, der vidste, hvor den var bleven af. Selv en Dag, da Læreren opdagede nogle sørgelige Rester af den i Kakkellovnen, kunde der ikke trods indgaaende Forhør og dermed følgende Afklapsninger skaffes Oplysninger om, hvorledes den var kommen der.

En almindelig Straf var det ogsaa at lade Børnene »sidde efter«. Men da kunde det hændes, at Læreren gik i Byen og glemte sine Fanger. Naar det saa blev hen imod Aften, og han ikke var kommen hjem, kom gerne hans Husholderske og befriede dem, der ikke

allerede havde skaffet sig Friheden ved at krybe ud gennem et Vindue.

Ja, han var en mærkelig Lærer, altid buldrende og skændende. Jeg kan ikke mindes, han nogensinde talte venligt til os. Var han i godt Humør, søgte han gerne under Overhøringen at faa en eller anden til at sige noget galt, der kunde lyde morsomt. Vi maatte da gerne le, og selv lo han med, saa det klukkede.

Da jeg havde gaaet i Skole tre Maaneder, fik han en Hjælpelærer, en ung Seminarist, Bornholmer af Fødsel. Jeg husker saa tydelig den første Morgen, den unge Lærer var til Stede. Den gamle var i godt Humør; han ledede selv Religionsundervisningen og vilde formodentlig belære den unge om, hvordan den Sag skulde tages. Vi havde til den Dag lært udenad den fjerde Bøn med Luthers Forklaring, men det var lidt vanskeligt for os at holde Rede paa alt det, der hører med til det daglige Brød. Især kneb det for en Dreng, som hed Lars; han havde tungt ved at lære udenad. Men Læreren var Hjælpsomheden selv denne Morgen:

»Naa, Nummer sytten, kan du sige mig, hvad der forstaas ved dagligt Brød?« — Lars tier og grunder. — Læreren: »Naa, alt hvad der hører til Legemets Næ . . . .« — Lars: »Alt hvad der hører til Legemets Næring og Nødtørft.« Læreren: »saa som . . . .« — Lars: »saa som . . . .« Læreren: »Mad og . . . .« — Lars: »Mad og Drikke.« Læreren med et Smil: »Rigtigt, naa — Spegesild.« — Lars: »Rigtig Spegesild«. — Almindelig Latter. — Den næste, Peter hed han, vilde det heller ikke rigtig gaa for, han kørte i Staa ved Mark og Fæ. Læreren vilde da have ham til at sige Smørfjerding og gentog Ordet et Par Gange. Men Peter var klogere end Lars, han tav. »Da kan du sku godt sige det,« snærrede Læreren, »for din Fader er jo Smørpranger.«

Hvordan Timen videre forløb, husker jeg ikke. Men det var den sidste, vi havde med vor gamle Lærer. Han kom nu ikke mere i Skolen, men overlod hele Undervisningen til Hjælpelæreren. Kun en enkelt Gang kunde han vise sig i Skoledøren og true os med sin Stok, naar vi havde gjort noget galt, f. Eks. drillet hans Ko, der var bister paa os og vilde stange, eller vi havde lavet andre Gavtyvestreger paa hans Enemærker.

Skoleundervisningen blev nu omdannet lidt efter lidt, saa hurtig den unge Lærer turde vove det. Han var en sjælden flink og dygtig Lærer, der straks ved sin Venlighed vandt os Børn. I Modsætning til den gamle forstod han den Kunst at faa os til at holde af sig.

Den sorte Fløjte fik Lov til at hvile i Katederet, og alt det soldatermæssige faldt straks bort, selv om den indbyrdes Undervisning paa Grund af Forholdene holdt sig en Tid endnu.

Morgentimerne, der før havde været min Skræk, blev nu rene Festtimer. Hvor lyttede vi ikke, naar han paa sin kønne og hjertelige Maade fortalte Bibelhistorie for os. Ja selve Lærebogsundervisningen med den tit saa kedsommelige og ødelæggende dogmatiske Katekiseren kunde han til Tider fængsle os med, særlig naar han blev saa stærkt optaget af, hvad han talte om, at han glemte at spørge os ud. Jeg husker endnu, hvor alvorlig bevæget han da kunde blive, og det var det, der gjorde Indtryk paa os Børn.

Balles Lærebog blev ombyttet med Balslevs, og husker jeg ret, maatte den evangeliske kristelige Salmebog vige for Roskilde Konvents Salmebog. Lektierperiet blev indskrænket, og Bibelhistorien vilde han helst have, vi gengav med »egne Ord«, som vi kaldte det. Dette sidste vakte i Begyndelsen lidt Uvillie

i enkelte Hjem, da man syntes, det let kunde føre til Forvanskning af »Guds Ord«.

Den ny Tid havde holdt sit Indtog i Skolen.

Det har senere undret mig, at denne Lærer, som var saa frisindet i sit Skolearbejde, ingen Forstaaelse havde af Kolds og Grundtvigs Skoletanker; ja, han stillede sig vist nærmest i Modsætning dertil. Jeg gik i alt Fald ud af Skolen med den Forestilling, at Friskolen var en Skulkeskole, hvor der intet lærtes, og at Grundtvig var en Sværmer og Sekterer, hvis Lærdomme man skulde vogte sig for. Men min Skoletid blev lys og god under denne min Barndomslærers Vejledning, og jeg har meget at takke ham for. Det var ogsaa ham, der først vakte min Kærlighed til Lærergerningen; derfor vil jeg ogsaa altid mindes ham med Glæde og Tak.

Da han havde været Hjælperlærer i tre Aar, fik den gamle Lærer sin Afsked, og det saa nu ud til, at vi Børn skulde miste den Lærer, vi var kommen til at holde saa meget af, da alle mente, han var for ung til at kunne faa det ret store Embede. Fra Beboernes Side blev der imidlertid gjort store Anstrængelser, for at han kunde blive, og det lykkedes ogsaa til stor Glæde baade for unge og gamle at formaa Biskop Martensen til at kalde ham.

Saa begyndte der en ny og lang Arbejdsdag for den unge Lærer i den gamle Skole, en Arbejdsdag, der varede i over fyrretyve Aar. Men denne Tid er det ikke min Opgave at skildre; jeg har kun villet give et Billede af Skolen, som den var i min første Skoletid.

Ole Jensen.

„Folkelige Grundtanker“.

FOR to Aar siden skrev jeg her i Aarsskriftet en Afhandling om *Christopher Bruun i 64*, den stoute Nordmand, som var med som frivillig i vor sidste Krig og parat til at møde igen i 1870, om Krigen skulde have brudt løs. Chr. Bruun oprettede 1867 oppe i Sell i Gudbrandsdalen den næstførste Folkehøjskole i Norge. Trods liden Forstaaelse fortsatte han denne Virksomhed til 1893, da han blev Præst i Kristiania, og denne Gerning røgter han endnu til Trods for sine 77 Aar.

Indholdet af hans Hovedværk *Folkelige Grundtanker*, en Bog, der bl. a. indeholder Folkehøjskolens bærende Tanker for alle Dage, vilde jeg gerne gøre Rede for i efterfølgende Stykke (der iøvrigt paa det nærmeste falder sammen med et Afsnit i min lige udkomne Bog om Christopher Bruun).

I December 1869 blev Bjørnstjerne Bjørnson valgt til Formand for det norske Studentersamfund for det følgende Kvartal. Hans Virksomhed i Studentersamfundet blev saa stor, at man har kaldt ham dets anden Grundlægger. Han var Ungdommens og Fremskridtets Mand, og hans Formandstid blev en straalende Indledning til den Brydningstid, Halvfjerdserne blev. Naar Bjørnson talte — er der blevet sagt — udøvede han over sine Tilhørere en Herskermagt, der var begrundet baade i hans ydre Begavelses storslaaede Omfang og i den Geniets ejendommelige Kraft, der brød frem

gennem hans Ord. Ja, saa stærkt var Skønhedsindtrykket af hans Tale, at selv Modstandere erklærede, at de efter at have hørt ham var gaaet hjem i en Slags aandelig Rus.

I Marts 1870 skulde der være Formandsvalg for næste Kvartal, og de konservative rustede sig. Vel anerkendte man, at Bjørnson var en stor Digter, men han var tillige en folkelig Mand og tilhørte Venstre, altsaa var han en Demagog, en Folkefører, og derfor maatte han fældes. Mange ældre Akademikere meldte sig ind i Samfundet for at faa Lejlighed til at støtte Embedspartiets betrængte Sag, og i den gamle Gemytlighedsanstalt, som et Medlem kaldte Foreningen, gik Bølgerne højt.

Frihed og Norskhed! Med eller mod Bjørnson! hed det.

Skønt de konservative havde følt sig ret sikre paa Sejren, blev Bjørnson dog genvalgt, og det skulde snart vise sig, at det »Aandens Vejr over lumre Egne«, man netop havde følt Pusten af, ikke havde lagt sig. En Lørdag i April stod Christopher Bruun nemlig paa Talerstolen for gennem en Foredragsrække at gøre Rede for sit aandelige Syn. Hans Maade at tale paa var langt forskellig fra Bjørnsons musikalske Veltalenhed, der spændte over alle Registre. Men der var i hvert Fald den Lighed, at de begge fuldt ud evnede at holde en Forsamlings Opmærksomhed fangen. Et Blad skildrer Bruuns Fremtræden som Taler saaledes:

»Naar han træder frem i en Forsamling i sin graa gudbrandsdalske Bondedragt med ustrøgen Skjorte, uden Halstørklæde og Mansketter, med et vældigt Haar som en Sky om Hovedet, men med et skarpt, udpræget fagert Ansigt, hvor et halvt tungsindigt, roligt Alvor lægger sine klare Skygger over en stærk smal Pande og et Par smaa dybe Øjne, hvis Udtryk røber

Grubleren og vidner om Hang til det mystiske — da tier Forsamlingen og bereder sig paa at høre. Han er ikke veltalende. Hans Ord falder langsomt og tungt. Ofte, stundom ved hver Sætning, standser han for at tænke efter. Det, han siger, kan ofte være meget almindeligt. Men tidt, og især naar han kommer ind paa moralske Spørgsmaal, gaar der Ild i hans Tanker, og da kan han sige stærke og vældige Ord, hvis Vægt synes at fordobles ved Foredragets og Organets Tyngde. Han er ikke desto mindre en veltalende Mand, thi han forstaar den Kunst at faa sit Publikum til at høre paa sig, og naar alt kommer til alt, saa er Veltalenhed intet uden dette.«

Den stærke Glød i Bruuns Tale tændte. Man skal helt tilbage til Henrik Wergelands Tid for at finde et saa stærkt gærende Liv i Studenterverdenen, som Christopher Bruuns Foredrag frembragte. »Han kom ind til os«, siger en Tilhører, »og udfoldede med sin mægtige Ro disse store Syner og djærve Tanker, der skulde bygge Norges Fremtid. Dette Liv satte hele den akademiske Verden i Oprør og drog gennem Samfundet som en stærk Nordenstorm«.

Bruun blev meget omtalt i Hovedstaden, men paa højst forskellig Maade. Byens Damer var ikke begejstrede for ham, snarest var de vel en Smule angst. Han havde talt mod den private Luksus, alt dette Nips, som man gav sine Penge ud til i Stedet for at samle sig om Opførelsen af Kirker og offentlige Bygninger, som var Nationens Fælleseje. Damerne havde hørt, at han gik klædt i Vadmæl og spiste med Træske — og tænk! det samme dristede han sig til at forlange af dem.

Men en Ting er sikkert, Folk vilde høre ham.

»Ved Rygtet om de mægtige Foredrag voksede Tilhørerskaren i den Grad, at det blev ufremkommeligt

i Samfundssalen, naar han skulde tale. Det var ikke nogen elegant Form, ikke nogen oratorisk Veltalenhed, som rev Tilhørerne med. Det var netop dette ejendommeligt rolige dybe Foredrag, der kom saa indtrængende og alvorlig og ligesom bønlig greb og rørte Tilhørerne. Det var den stærke Oplevelsens Sandhed, der gav dem sliq Virkning, at alle som en Mand maatte lytte for at faa indsuet hvert Ord og gemt dem hos sig. Ingen kan nægte, at han blev grebet, naar han hørte Bruun. Man lyttede med samme Interesse til hans Skildringer af Bondens Kaar, som de er, og som han mente, de burde være, til hans Angreb paa den nuværende Universitetsskik og dennes Følger, til hans Betoning af Begejstringens Magt i Livet, til hans ypperlige Genfortælling af en græsk og en norrøn Sagastub. At der kan være mere end een Mening om, at disse Foredrag maatte være vækkende og dannende for hver og en i den store Tilhørerskare! Her talte dog en saa skøn og varm og dybt alvorlig Aand og sliq Fædrelandskærlighed, at mindst af alt det kunde være rimeligt, at disse Foredrag skulde andet end bære gode Frugter for Tilhørerne, naar de fulgtes med Kærlighed.«

Disse *Elling Holsts* varme Ord giver et godt Billede af, hvilken Virkning Bruuns Tale gjorde paa mange af Tilhørerne.

Hvad Bruun vilde, var at samle Norskhedens Venner til Kamp for *Maalsagen*, *Folkehøjskolen* og *Jaabækbevægelsen*. Denne Bevægelse, hvis Maal var Tarvelighed og Sparsommelighed, havde Navn efter *Søren Jaabæk*, som var Stortingsmand fra 1845 til 1891. Han arbejdede først og sidst for Sparsommelighed med Statens Midler og stemte imod næsten alle Bevillinger.

Bruun talte om den politiske Bevægelse blandt Bønderne, som han fandt gavnlig til Trods for dens ma-

terialistiske Stempel. Rejsningen mod Embedsvælden var berettiget, thi Embedsstanden holdt i sin nuværende Stilling Folkets Kræfter nede og forkvaklede Nationalkarakteren. Der burde arbejdes henimod, at Embedsmænd (Præster ikke medregnede) valgtes blandt Egnens Folk uden Hensyn til klassisk Dannelse og Embedseksamen. Naar Folkehøjskolerne havde virket længe nok, vilde der nok i Bygderne findes Mænd, som kunde overtage Embeder. Den højere Skole maatte ændres, saa Almendannelsen kom til at hvile paa norsk Grund i Stedet for klassisk. Det aandsfattige Universitet, der kun daarlig var i Stand til at vække videnskabeligt og aandeligt Liv hos den studerende Ungdom og i det hele mest var en Embedsmandsfabrik, burde omdannes, og endelig vilde den norske Folkeand kræve en anden og tarveligere Levevis. Byernes Levevis var en Efterligning af fremmede og rigere Landes Skikke, af fransk Elegance og engelsk Komfort, og hvor denne Levevis havde bredt sig blandt Storbønderne, havde den drevet mangan en fra Gaard og Grund. I Stedet for blødagtig Finhed, som nu var et Kendetegn paa en dannet Mand, burde Haardførhed og mandig Idræt blive et Led i norsk Dannelse, som det var det i gamle Dage. Man burde gennemføre den Tarvelighed, som svarer til Landets magre Jord. Det mest fremtrædende Træk i det norske Folks Ejendommelighed havde altid været Kraft, og denne kunde Folket suge af sin magre Jord, ligesom det nu sugede Gift af den udenlandske Luksus.

Dette er, sagde Bruun, en Kamp under Henrik Wergelands Mærke, thi den, som først har baaret denne Norskhedens Tankegang frem, er Norges største Mand, Henrik Wergeland.

Bruun kan have Ret i at henvise til Henrik Wergeland, men til syvende og sidst stammer Tankerne fra

den franske Tæinker og Opdrager *Rousseau*, som ivrede imod det forfinede Byliv med dets Videnskab og Kunst. Nej, vend tilbage til Naturen! Det var den eneste Frelse. —

At Kristianias konservative Embedsparti skulde kunne tage imod Bruuns nedbrydende Tale uden at protestere, var for meget forlangt. Da de fem Foredrag var holdt, og der endnu var to tilbage, rettede Rigsarkivar *Birkeland* følgende Forespørgsel til Bestyrelsen: »I hvilket Forhold stiller den ærede Bestyrelse sig til Hr. Christopher Bruuns Agitationer i Samfundet?«

Bjørnson var til alt Uheld paa Rejse, men Dirigenten, *Frits Hansen*, svarede, at han i det væsentlige var enig med Bruun. Der opstod nu baade den og de følgende Aftener en ret heftig Diskussion, men hverken Grovheder eller Drillerier bragte Bruun ud af hans rolige Ligevægt.

Forhandlingerne fik imidlertid en saare smuk Afslutning, idet den norske Præst og Folkeopdrager *Eiler Sundt* bragte Bruun en Tak for hans Foredrag og bad alle tilstedeværende være med i Ønsket om, at Bruun maatte faa Kraft og Lyst til fremdeles at arbejde som hidtil for sine forskellige Ideer og med samme Varme og samme Tro paa sin Sag bringe sine Tanker frem.

Eiler Sundts varmtføjte Ord gjorde megen Virkning. »Det var den skønneste Opmuntring og Lykønskning fra den ældre til den yngre Arbejder i Folkesagen og atter en gribende Stund for os alle«, siger Elling Holst, og han udtrykte sin egen — og sikkert de fleste Studenters — Følelse i følgende Ord: »Saaledes endte i en alvorlig Stemning denne Række af Aftener med al sin Rigdom paa Alvor og Skønhed«.

Bruun blev opfordret til at lade sine Foredrag

trykke, men han kunde ikke faa Tid til at gøre det dermed forbundne Arbejde. I Efteraaret 1876 holdt han atter en Række Foredrag i Kristiania, som i det væsentlige var en Gentagelse af Foredragene i 1870. Hans Tanker havde nu faaet noget mere af Livets Prøvelse, og paa Grundlag af den sidste Række Taler udarbejdede han Bogen *Folkelige Grundtanker*, som først tryktes i *Fra Kirke, Skole og Folkeoplysning*, et Følgeblad til *Oplandenes Avis*, som *O. Arvesen* udgav, og hvori foruden Bjørnson Bruun, Janson, Arvesen o fl. af Højskolens Mænd fremsatte deres Tanker. Som Særtryk af ovennævnte Blad udkom saa 1878 *Folkelige Grundtanker*, en Bog paa 393 Sider. Denne Bog indeholder Grundtvigs Tanker om Opdragelse og Undervisning fremsat paa en saadan Maade, at den er et enestaaende Værk i den nordiske Litteratur. Den har da ogsaa vakt en usædvanlig Opmærksomhed og udkom samme Aar i anden og senere i tredje Udgave. Imidlertid er den nu udsolgt og bliver næppe trykt igen.

I Bogens første Afsnit taler Bruun om Menneskelivet i Almindelighed, og han begynder med Barnet. Der gaar en Strøm af Glæde gennem dets Tilværelse, siger han, det kan den Kunst helt at give sig hen i sin Glæde og i sin Sorg. Barnelivets Styrke ligger ikke i Barnets Uskyld, men i dets Troskyldighed. Dets Indre er saadan bygget, at det maa tro paa hvert Ord, der trænger derind. Derfor har det ogsaa en uafviselig Ret til at høre Sandhed og kun Sandhed. Den, som siger et Barn den første Usandhed, som Barnet opdager, den, som lærer det den Kunst at tvivle paa det Ord, det hører, han river Riften i dets fine Sjæl. Han aander Livets Smitte ind i det. Intet falder Barnet naturligere end at tænke sig en usynlig Verden, og det hører med til et rigtigt Barndomshjem,

at Barnet allerede der bliver ført ind i *den* usynlige Verden, som har Virkelighed. Den bedste Undervisning om det hellige er den, et Barn kan faa i sit Hjem, naar Forældrene ellers evner at fortælle om disse Ting, saa Barnet optages deraf. Efter Barndommen kommer Overgangsalderen. Da vokser den unge stærkt, han tiltrækkes af Idræt og legemligt Arbejde, og det er den Slags, der styrker en sund Udvikling. Læsning og Aandsarbejde, som de unge fra velstaaende Hjem saa hyppigt er optaget er, er den Alder netop ikke egnet til. Efter Overgangsalderen kommer Ungdommen, og det er Poesiens Tid frem for nogen. »Det er Idealernes Tid, da vi danner os et Billede af Tilværelsen, ikke saadan som den er traadt os i Møde i vore Omgivelser, men saadan som vi selv skulle ville den, om vi kunde, et Billede af en Tilværelse, som den *skulde* være. Det er Længslernes, det er Ungdomsdrømmenes fagre Tid«.

Toppunktet af Ungdommens Livskraft er Begejstringens store Stunder, og Bruun anfører Welhaven:

Salig den Isse, som Begejstringens Ørn
 har suset over med de brede Vinger!
 Salig den Strid at være gennembævet
 af navnløs Higen under Vanmagts Kval,
 og dog til sidst at vorde mægtig hævet
 til store Syner over Jordens Dal.

Disse Begejstringens Stunder er de vigtigste Stunder i Ungdommens Liv. Det er dem, der er afgørende for, hvad deres senere Menneskeliv skal blive til. »Det, som et Menneske ikke glødede for i de unge Aar, det arbejder han ikke lettelig for som Mand«.

Her ligger Folkehøjskolens Opgave, den vil skaffe de unge et Møde med »Begejstringens Ørn«, og det, som det dernæst gælder om, er at være tro mod sin

Ungdoms bedste Tanker. Men desværre er der fuldt op af dem, som har deres Gerning i Statens, Skolens eller Kirkens Tjeneste, som har faaet Prosaens og Aandsforladthedens umiskendelige Stempel paa deres Arbejde, Tankegang og hele Liv. Det ser overmaade fattigt ud med det aandelige Liv i vort Fædreland. Luften er kold og tung og trykkende. Nogen Fremgang er der dog at spore, man behøver bare at pege paa Bjørnson og Ibsen. Paa andre Omraader skal der ogsaa fremstaa store Mænd. »Og vi skal faa et Folk, som forstaar at følge de store Mænd, det har kunnet fostre. Vi skal faa et Folk, som lever sit eget kraftige, selvstændige Liv, og som paa det Grundlag kan tilegne sig det fremmede . . . .«

Folkehøjskolen vil hjælpe Bonden til at tage Del i Folkets højere Aandsliv.

Men det er ikke bare *det*, vi vil, at begejstre de unge for en og anden enkelt Tanke eller Sag. Det er hele Tilværelsens dybe Herlighed, vi vil aabne dem det begejstrede Syn paa, og særskilt da Menneskelivets. Det er for det *at være Menneske*, vi vil begejstre dem, for det at leve et Menneskeliv. — Vi vil vække i dem Begejstringens Evne og Lysten til at føre sit Liv i Begejstringens Kraft. Eller om jeg faar Lov at bruge et andet Udtryk: vi vil vække de unge til *Aandens Liv*.

Men vi vil ikke blot vække. Vi vil ikke lade dem blive staaende ved et ubestemt om end mægtigt Indtryk af Menneskelivets Herlighed og Skønhed. Vi vil, saa godt vi kan, føre dette igennem paa hvert enkelt Punkt af Menneskelivet, idet vi lærer dem at se alle Livsforhold i idealt Lys. Det er en sammenhængende *ideal Livsanskuelse*, vi vil meddele dem. — — —

Dette er Hovedsagen for de frie Folkehøjskoler: at vække det aandelige Liv og at klare det aandelige Syn, at begejstre og at meddele en ideal Livsanskuelse.

Og dette kan vi ikke gøre ved at sætte de unge Lektier for i en Bog. Men vi kan gøre det ved at tale til dem ud af vor egen Sjæl. Det er af vor egen Sjæls bedste Liv, vi vil overføre noget til dem. Og til det er det, at der er »Magt i *det levende Ord*« . . . .«

Man maa ikke forstaa det saaledes, som Højskolen lægger an paa og holder en endeløs Række Fest- eller Skaaltaler for Tilhørerne. Højskolelæreren maa eje noget af baade Tænkningens og Poesiens Kraft, og saa maa han tillige kunne tale jævnt og klart om høje Ting.

Det første »Fag« paa Højskolen er at prøve at lære de unge at tænke over Livet. »Det andet er Historie. Og flere »Hovedfag« er der ikke end disse to. Ellers bruger vi Tiden til at læse op af vore Digtere, til at meddele noget Jordbeskrivelse, til Øvelse i Regning og Retskrivning, Sang og Højtlæsning, og ellers til hvad man kan have Tid og Lærerkræfter til.

Men Menneskeslægtens Historie bruger vi i et lignende Øjemed som Poesien. En levende Skildring af de store Mænds straalende Skikkelser taler til den »ideale« Sans hos de unge og er vel skikket til at give et begejstret Syn paa Menneskelivet. Og den giver dem den trygge Vished om, at der ikke er Sandhed i den »forstandige« Tale, som i mange Skikkelser vil møde vore unge Tilhørere om, at Begejstringen alene hører hjemme i Ungdommens Drøm og i Digterens Sang, men ikke passer i det virkelige Liv. Historien viser dem, at netop Begejstringen er Sjælen i alle *deres* Liv, som Menneskeslægten mindes som sine ædleste Helte.«

En Indvending, der ofte anføres, er den, at man ikke lærer noget paa Højskolerne. Naar der ingen Lektier eller Selvarbejde er, men de unge bare sidder og hører paa Læreren, saa er det hele til liden eller

ingen Nytte. Besynderligt nok er det Præsterne, som med størst Iver har fremsat denne Indvending, de, som dog mener, at en Prædiken har stor Værdi for Tilhørerne. »Hvoraf kommer det saa, at Folk alligevel tror, det er til ingen Nytte at »sidde og høre« i en Skole? Jo, det kommer deraf, at der er saa liden Magt i Præsternes Ord i vore Dage. Det er alt for almindeligt hos os, at man ikke kan lære synderligt ved at høre paa Præsternes Ord og heller ikke i anden Maade have megen Nytte af dem. Hvis Forkyndelsen i vore Kirker havde haft lidt mere Lighed med, hvad den skulde være, saa vilde Folk ikke være saa uvidende om, hvad for en Magt der kan ligge i det mundtlige Ord.«

Hvad det mundtlige Ord kan udrette, har ingen vist bedre end Jesus af Nazaret, og det har gennem Tiderne vist sig, at Kristenlivets Styrke og dette Ord de stiger og synker med hinanden. —

»Det er Ordet, det mundtlige Ord, som har øvet alle de største Størværker paa Jorden og det baade til godt og ondt.«

Men kunde man ikke ved at forbinde Foredragene med Lektier, Overhøring og Eksaminer forbinde det mundtlige Ords vækkende Indflydelse med Kundskabsmængden? Ja, Bruun forsøgte det i sine første Højskoleaar, men han endte med at opgive alt Slags Overhøring, »jo mere min Tale bliver Meddelelse fra Sjæl til Sjæl, des dybere føler jeg, at det vilde være *utilladelig* at faa de unge til at give det fra sig igen, det de et Par Dage før havde taget imod. Siger jeg noget, som virkelig gaar ind i dem og bliver en Del af dem selv, saa undergaar det en Forandring i deres Indre. Det kan da ikke gengives et Par Dage efter. Men det kan blive dem kært som deres Livs bedste Eje. Det kan fastholdes gennem aandelige Kampe mod

materialistiske Omgivelsers Indvendinger og mod egne Tvivl. Og saa kan det, Aar bagefter, komme igen, men da i en anden Skikkelse, i den Skikkelse det har faaet af dem selv. Og det kommer da frem, ikke som Svar paa en Lærers Fritting, men over for de Spørgsmaal, som stilles til dem af Livet selv.«

De øvrige Afsnit af Bogen *Bondelivets Fortrin: legemligt Arbejde, Tarvelighed — Om Latinskolen — Om vort Universitet og dets Videnskabelighed — Om den herskende Dannelse her i Landet — Maalsagen — Bonde-rejsningen — Kvindesagen — Haab om Kristendommens Genoplevelse* — er der kortelig talt om S. 45.

Bruun havde længtes efter en stor Aandskamp udkæmpet i Kristiania, og han fik den.

Folkelige Grundtanker blev i Hovedstadspressen angrebet af den bestaaende Skoles Tilhængere i mange og lange Artikler, ligesom der ogsaa udkom et Par Skrifter imod den. Men Bruun var ikke af dem, der veg, selv om man forsøgte at tage ham ovenfra og nedad. Striden gjorde tværtimod hans Tanke baade stærkere og skarpere. Paa Grund af Opfordring fra sine Venner udgiver han 1879 en Bog *Indlæg i Striden om Folkehøjskole-Sagen*, hvori hans Svar paa Angriberne findes.

Angaaende Lærebøger og Overhøring siger Bruun, at naar den norske Bondestand, som nu nærmest kun kender den materielle og den religiøse Side af Livet, er blevet fortrolige ogsaa med den menneskelige, da vil en Ungdomsskole for Bønder kunne lægge en anderledes Vægt paa Kundskaber, end Folkehøjskolen nu kan. Men Lærebøgerne vil ikke paa langt nær faa den Stilling, som de har inden for det bestaaende Skolevæsen. »Er det en ny *Livsopfatning*, det gælder om, saa vil man nok kunne finde det rimeligt, at Hovedsagen for os ikke er at faa vore Tilhørere til

at *huske*, hvad vi har sagt. Er en højere Livsopfatning engang virkelig tilegnet, saa ligger Vanskeligheden ikke i det at huske den, men i det at holde den fast og gennemføre den i Virkeligheden. Man kan blive stærkt udsat for at komme til at opgive den, naar man støder paa Modsigelse, Spot og Tvivl. Men *glemme* den gør man i alle Fald ikke før Aar bag-efter, at man har opgivet den.«

I Anledning af at man har fundet, at Bruun gjorde sig latterlig ved sine »Spaadomme« — navnlig ved at anføre Welhavens Ord, at »hvad Norge var, skal det atter vorde«, skriver Bruun følgende skarpe Ord, der forøvrigt ligesaa godt kunde være skrevet af Henrik Ibsen eller af Søren Kierkegaard: »Men derom er det vel i Grunden, Spørgsmaalet drejer sig, om vi tør holde fast ved et saadant Ord — som Welhavens — i det daglige Liv. At man kan gøre det, naar man fremsiger et Vers eller holder en Festtale, det ved vi alle; det har saa mange pæne og dannede Mennesker gjort. Men saadan til daglig Brug? Ja, her er det, det latterlige opstaar. Thi der er mange Mennesker, som finder det umaadeligt latterligt, naar nogen til daglig Brug gør Alvor af, hvad de selv plejer at sige ved festlige Lejligheder.

At dette Slags »Spaadomme« maa forekomme mange latterlige, det finder jeg derfor naturligt — paa sin Vis. Og Folkehøjskolens Mænd vil ofte komme til at gøre sig latterlige paa den Maade. Thi de har virkelig en levende Tilbøjelighed til at tage for Alvor slige stærke Ord af vore ypperste Aander, til at tage dem for Alvor og arbejde for deres Virkeliggørelse. Derfor kaldes de ogsaa Sværmere — ligesom somme Præster kalder det for Sværmeri, naar de en Gang imellem faar se en Mand, som giver sig til at *gøre*, hvad de selv i Kirken formaner til.«

Om Højskolens Forhold til Digtningen siger Bruun, at det er ikke Meningen at faa de unge udviklet til at kunne »forstaa sig paa« eller *nyde* Poesi. Det, man vil, er at den ægte *sanddru* Poesi skal gribe deres Sind og derigennem faa Indflydelse paa deres Handlinger og hele deres Liv. »For vor herskende Dannelse derimod er Poesien væsentlig en Nydelses Sag. Nu har den drevet det til at kunne *nyde* selve Henrik Wergeland«, men dette er netop et Digternavn, der betyder, at *Poesien ikke er til for at opføde Æstetikere, men for at opflamme Mænd til Handling.*

Bruun vender sig nu med adskillig Bitterhed mod de Modstandere i Kristiania, der har arbejdet paa at udbrede den Anskuelse, at han er saa temmelig blottet for sund Menneskeforstand.

»Naar en Mening er udtalt af mig, behøver man ikke at gøre sig nogen Ulejlighed med at gendrive og drøfte den. Det er tilstrækkeligt at pege Fingre ad mig personlig og raabe: Bæ! Bæ! Profet! Saa tænker de fleste Mennesker i Kristiania ikke mere paa, hvad det var, jeg sagde.«

Senere i Bogen vender han sig mod en Anmelder, som har kaldt hans Virksomhed nedbrydende.

»Baade til at nedbryde og til at opbygge er en hver Sandhedens Tjener paa Jorden sat,« siger Bruun, og han fortsætter senere: »Kristendommen kom til Verden med en Kritik over sin Samtid, som vi vel tør sige var ganske anderledes knusende end min. Hvis min Kritik gentoges »en Oktav dybere«, end min Stemme rækker, saa vil der fremkomme noget, som har ikke saa liden Lighed med det, som Kristendommen plejer at kalde en Bodsprædiken. Og en ordentlig Bodsprædiken for det nittende Aarhundredes nydelses-syge, blødagtige, karakterløse Kultur er aabenbart en

Forudsætning for, at det kan komme til et kristeligt Opsving i vore Dage.«

Det blev Christopher Bruuns Opgave i de følgende Aartier at holde det ene Stykke efter det andet af denne Bodsprædiken — snart vendt mod den ene Side, snart mod den anden. Og han talte med en Vægt, som det giver paa afgørende Punkter selv at have bestaaet Prøven.

Chr. Bruuns *Folkelige Grundtanker* fik en vækkende Betydning for mange Mennesker. Det var, som noget bundet løstes i deres Sind under Læsningen af denne Bog. Hvad de før havde higet efter i uklare Drømme, det saa de nu i Dagens fulde Lys. Selv paa Mennesker, der paa afgørende Punkter skilte sig fra Bruuns Livsanskuelse, har denne Bog gjort stærkt Indtryk. Det er ikke saa sært, den vil i Virkeligheden have Ærinde til alle de unge, der er Tømmer i, baaret som den er af »Begejstringens Livsanskuelse« — den, vi alle trænger til at faa indpodet i vort Sind, og uden hvilken der ingen Dybde bliver i vort Liv og ingen Glans over vort Virke.

Anders Uhrskov.

Woodbrooke.

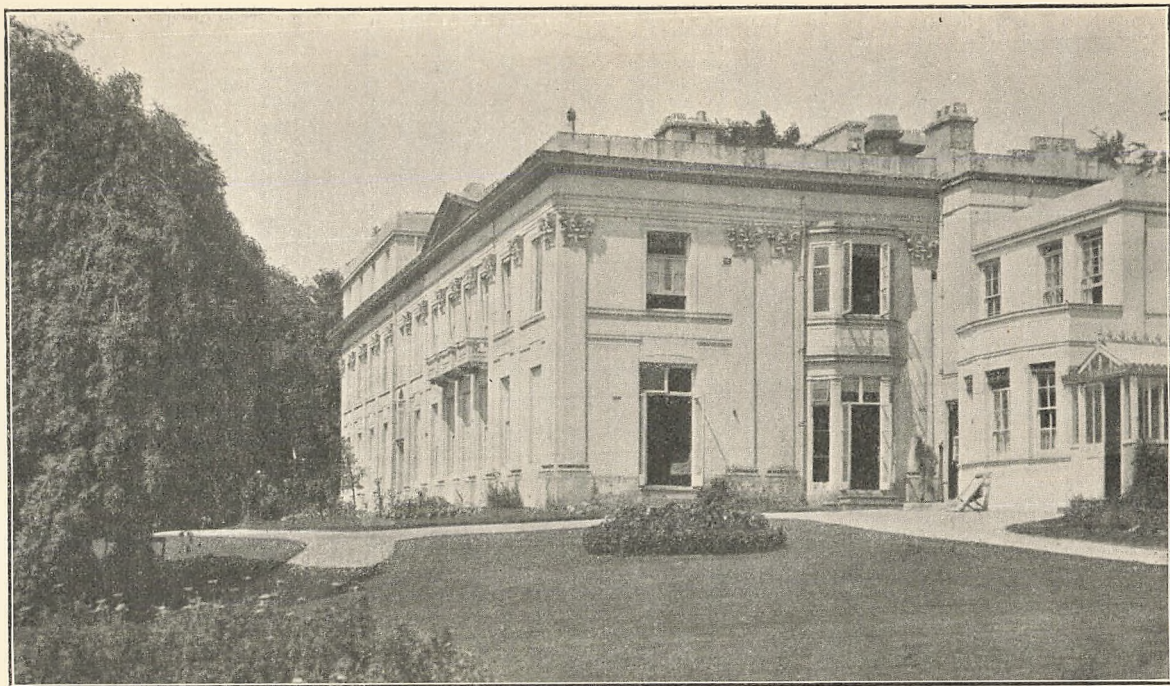

MAN kan rejse i et Land længe, uden at man kender noget til det paagældende Folks Liv. — Vore Aviser er ofte fyldt af Rejsebeskrivelser, som man kan læse uden at faa noget at vide om, hvad det er, der præger Folkelivet i det beskrevne Land.

Naar man ønsker at drage ud, staar man overfor den Vanskelighed at faa Tilholdssteder, hvor man kan lære et fremmed Folks Liv at kende. Da jeg sidste Efteraar pakkede Ranselen for at drage over til England, var jeg glad ved, at jeg havde et Bestemmelsessted, hvor jeg vidste, at jeg havde god Lejlighed til at komme i nær Forbindelse med Mennesker, og dette Sted var Woodbrooke. —

Woodbrooke er oprettet af Kvækerne og kaldes et Settlement, men det er mere af en Skole eller rettere et Universitet med det værdifulde Tilskud, som et virkeligt Fællesskab i Samliv og Studier kan give.

Kvækerne havde allerede i 1897 begyndt med at holde en Slags Sommerskole i nogle Uger for at bidrage til Folkeoplysningen, og de fortsatte Aar efter Aar. Der meldte sig flere og flere Deltagere, og der voksede en Trang til at faa et Midtpunkt for deres Oplysningsarbejde og et Rustkammer, hvor unge Kvækere kunde væbne sig til en Kamp for bedre sociale og aandelige Forhold i England. —

Woodbrooke.

Til en Skole med det Formaal skænkede den kendte Chokoladefabrikant George Cadbury i 1903 sin Privatbolig, Woodbrooke. Den ligger lige udenfor den bekendte Haveby Bournville og ca. en Mil fra Birmingham. Bygningen er udvidet meget, siden den blev taget i Brug til Skole. Der er en særlig Bygning til Bolig for Mænd, og i selve Skolebygningen er foruden Bolig for Forstanderen og de kvindelige Studenter en stor Spisesal, en stor fælles Dagligstue, et fortræffeligt Bibliotek og Klasseværelser. Rundt om Bygningen er en stor parklignende Have og flere Sportspladser. —

Til Leder af Skolen blev valgt den verdensberømte Videnskabsmand *Dr. Rendel Harris*, der ofte har været tilbudt Lærerstole ved engelske og amerikanske Universiteter, men han har stadig afslaaet det, fordi han ønsker at forblive i en fri Virksomhed. —

Undervisningen paa Woodbrooke gives i to Hovedafdelinger. Den ene omfatter Bibelkundskab og Kirkehistorie, medens den anden er bestemt for sociale Studier. Paa den førstnævnte deltager Studenter, der vil ud og virke for Oplysning paa Aandslivets Omraader, og paa den anden deltager de, der ønsker at gaa til et praktisk socialt Arbejde særlig mellem fattige Mennesker i de store Fabriksbyer.

Paa den saakaldte teologiske Afdeling bliver der givet Forelæsninger om de forskellige Dele af Bibelen med Hovedvægten paa det ny Testamente, og ved Samtaler og skriftlige Arbejder søger Studenterne at naa frem til en grundig Viden og en klar Forstaaelse af de omhandlede Emner. —

De »sociale Studenter« kaster sig særlig over Studiet af den industrielle Lovgivning i England og af de social-politiske Bevægelser, de besøger Fabrikker for at lære Arbejdernes Kaar at kende, og de bliver

øvede i humant Arbejde i Birminghams Fattigkvarterer, for at de kan faa lagt et baade theoretisk og praktisk Grundlag i deres Skoletid.

Hver Skoledag paa Woodbrooke begynder med Morgenandagt, og om Formiddagen gives Forelæsningerne, medens Eftermiddagen og Aftenen er levnet til Klasseundervisning og Selvarbejde. —

Kvækerne holder Broderskabsfølelsen mellem Folkene stærkt frem ogsaa i denne Tid, og med Verdenskrigen som den mørke Baggrund er der nylig paa Woodbrooke oprettet en Afdeling, hvor man særlig ønsker at sætte sig ind i og forberede Muligheden af en Forsoning mellem de stridende Nationer efter Krigen, idet man siger, at for at forhindre en ny Krig, er det nødvendigt, at de forskellige Folk lærer at kende og forstaa hinanden. Det er i det hele taget et beundringsværdigt Træk hos det menige engelske Folk, at man i denne Tid, mens man staar stærkt nationalt samlet og i en haard Kamp, har man dog ikke tabt det store Udsyn til hele Menneskeheden. Samtidig med, at man ruster sig til de drøje Livtag paa Slagmarkerne, arbejder man paa at bryde det ned, der kan hindre et Samarbejde mellem Folkene, og fra flere Sider søger man at skabe en Stemning for at række en forsonende Vennehaand til Modparten, naar Kampen er til Ende — naar Kanonerne tier, skal Menneskene tale Venneord til hinanden. Hvor meget der vil komme ud af disse Bestræbelser er ikke godt at vide, men de findes og er i Vækst. —

Nær ved Woodbrooke ligger andre Skoler med Formaal som f. Eks. at uddanne Søndagsskolelærere og Missionærer, og Studenterne derfra tager Del i Undervisningen paa Woodbrooke.

Den første engelske Højskole *Fircroft* ligger ogsaa i Nærheden af Woodbrooke, og Eleverne derfra gaar

til Woodbrooke og hører Forelæsninger, ligesom Forstanderen paa Fircroft, *Tom Bryan*, i mange Aar har været en afholdt Lærer paa Woodbrooke.

Paa Woodbrooke holdes tre Kursus om Aaret, hver paa 11 Uger, og i Ferietiden har man kortere Kursus for Lærere og for Ledere i Adultskolerne. Studenterne kommer fra forskellige Lag i Folket, og mange kommer fra fremmede Lande. Man kan opholde sig paa Skolen og tage eet eller flere Kursus, adskillige studenter dér i to Aar. Siden Skolen begyndte, har den været besøgt af henved 900 Studenter, som har opholdt sig dér under eet eller flere af de almindelige Kursus, og de er siden gaaet ud og har taget et Oplysningsarbejde op hjemme i England eller ude i Kolonierne.

Unge Mennesker kommer til Woodbrooke for at ruste sig til en Gerning uden at vide, hvor den vil falde, og ofte finder de deres Plads i Livet efter et Ophold dér, hvor de har været draget med ind i den stærke Følelse af Fællesskab i Arbejdet og ikke mindst i det daglige Samliv, der har megen Lighed med det der leves paa en dansk Folkehøjskole. —

I de første Aar var Woodbrooke væsentligst besøgt af unge Kvækere, og der er stadig mange af dem; men ogsaa andre har efterhaanden fundet Vej dertil og draget Næring af Lærdom og Samliv.

For Mennesker fra fremmede Lande er Woodbrooke et godt Sted, de bliver saa hurtigt hjemme dér; de bliver taget med ind i Fællesskabet, der bliver ikke taget noget særligt Hensyn til, hvad enten de tilhører den ene eller den anden Nation, det er nok, de er Mennesker, der higer efter et større Udsyn og virkelig Livsoplysning, for saadan er de Englændere, der besøger Skolen; og naar de gaar ud derfra, tager de Del i forskelligt Virke for Folkeoplysningens Sag, særlig i Adultskolerne.

Paa Woodbrooke har man rig Lejlighed til at stifte Bekendtskab med meget af det bedste, der er fremme i det engelske Folk, og man har let ved at faa Forbindelse ud til andre Kredse, hvor der er Mulighed for værdifulde Oplevelser saadan, at man ikke alene kan se et Land, men man kan lære et i bedste Forstand stærkt Folk at kende, og man kan lære af dette Folk.

Sigfred Munch.

NIELS EGGERT

Niels Eggert.

NAAR det Navn, som staar over disse Linjer, rinder mig i Hu, tegner der sig ofte for mit Øje et Billede af Eggert, saadan som jeg saa ham første Gang.

Det var den 3. November 1905, en sludfuld, trist Efteraarsdag, jeg, sammen med en Mængde andre Unge, kom til Hillerød Station. Der var Liv og Trængsel paa den lille Provinsstation, munter Latter og livlig spørgen. Banepersonalet trissede omkring med sure Miner, de var jo helt udenfor al den Spænding og Forventning, vi andre bar i os, og spurgte man dem om noget, var Svarene korte og knappe. Pludselig hører jeg gennem al Larmen en dyb, kraftig Stemme, der paa en egen melodisk Maade atter og atter gentog: »Garantisedlerne til Højskolen, Garantisedlerne til Højskolen!«

Den store Skare af frisk, vejrbitd Bondeungdom samledes efterhaanden i Kreds om den, der raabte, og da alle Garantisedlerne var afleverede, raabte den unge Mand: »Kom saa, Ungersvende, saa skal jeg vise jer Vej til Højskolen!«

Ud fra Kredsen kom en lille, tætbygget Skikkelse med Pelshue paa. Der var en ungdommelig, let Spænsthed i hans Gang, alt var Liv og Bevægelse. De store, barnlig-fromme Øjne lyste paa een Gang af dyb Glæde og drømmende Vemod, de gav En det samme Indtryk, som Klangen af den ejendommelige Stemme

havde gjort. I hans Sjøledyb maatte der være herlige, dybttonende Streng. — Og tillige var der noget umiddelbart tillidvækkende ved hans Person, han var vist ogsaa et godt Menneske, der vilde os vel.

Saadan var mit første Indtryk af Eggert, og gennem de 5 Maaneder, jeg havde ham til Lærer paa Frederiksborg Højskole, og siden i de 10 Aar, jeg har haft ham til Ven, har meget af det, jeg rent intuitivt og umiddelbart sluttede om ham faaet sin Bekræftelse.

Niels Eggert er født den 8. Maj 1877 paa Lunds-gaarde i Landsbyen Nordenbro paa Langeland. Hans Forældre havde uden ret stor Kapital købt ovennævnte Bondegård, og det var i smaa Kaar Niels voksede op. Men ved ihærdigt Arbejde og gennemført Spar-sommelighed voksede der med Aarene en jævn Vel-stand frem. Det var et livligt og muntert Hjem. De meget lavloftede Stuer fyldtes fra Morgen til Aften med frisk Sang og glad Tale. Der herskede en god Tone i dette Hjem, alle var de fælles om Arbejdet og fælles om Hjemmets Glæder og Sorger. Her var ikke Forskel paa Tjenestefolkene og Familiens egne, man bænkedes ved samme Bord og spiste af samme Fad. Baade Eggerts Far og Mor havde et livligt Tem-perament, og deltog altid i Børnenes og de Unges Leg og Fornøjelser i Hjemmet. Denne jævne, muntre Tone gjorde vel sit til, at der kom saa mange Frem-medede i dette Hjem; for det var ikke det gode Bord, de kom der for, det havde man ikke Raad til at byde; men det var et Hjem med meget Arbejde og godt Humør.

Skønt Eggert naturligvis skylder baade sin Far og Mor meget, saa er der dog ingen Tvivl om, at den rigeste aandelige Arv har han faaet fra sin Mor. Hun var et usædvanligt levende Menneske, let til Taarer og let til Smil, hendes Livsfølelse var ualmindelig

stærk; ikke blot alt, hvad der vedrørte hendes Hjem, optog hende, men ogsaa det, der var fremme i Folkelivet bevægede hendes Sind. Dertil kom hendes religiøse Grebthed, hun levede i et stærkt personligt Trosforhold til Gud, der prægede hele hendes Livsfærd og gav hendes Godhed og Barmhjærtighed mod Mennesker en dyb kristelig Farve. — Hendes Barn-domshjem hørte til de gammeldagstroende, hvor man i dyb Alvor samledes hver Søndag i Dagligstuen til Bøn og Salmesang, hyppigt læste hendes Far ogsaa en Prædiken højt. Fra dette gudfrygtige Hjem har Eggert, ikke blot gennem sin Mor men ogsaa fra sine Barndomsbesøg, faaet et uforglemmeligt Indtryk af Kristendommen som en virkelig Livsmagt. Og han har tillige følt den Velsignelse og Rigdom, der kan være i Fælleslivet om Guds Ord. Jeg tænker ogsaa, det er herfra, hans dybe Forstaaelse af Værdien i det daglige Andagtsliv og den hjemlige Gudsdyrkelse stammede, mens hans Sans for Herligheden i Menigheds-fællesskabet ikke var nær saa stærkt udviklet.

Eggert vidste naturligvis godt selv, hvor meget han skyldte sin Mor, og vi skal senere se, at han til det sidste tænkte meget paa hende. Som lille Barn kunde han blive staaende paa Trappen, naar Moderen gik bort, og vinke og raabe: »Farvel, lille Mor,« længe efter, han kunde se hende. Men han kunde jo ikke altid blive hos sin Mor, Tiden kom, da han skulde i Skole. Det begyndte ikke allerbedst. Hans ældste Søster skulde den første Dag følge ham til Skole, men da de var kommen Halvvejen, snappede han sin Haand ud af hendes og fór i vildt Løb hjemefter, Søsteren kilede naturligvis efter den undløbne, men kunde ikke følge med, og da hun kom hjem, var Niels ingen Steder at finde. Der blev ledt og ledt, endelig fandt man ham — liggende under sin Mors

Seng med en Stolehynde over sig. Den Dag blev der ingen Skolegang; men Morgenen efter maatte han afsted igen, og da gik det bedre.

Han var en flittig og velbegavet Dreng, der snart blev meget glad for at gaa i Skole. Ved Eksaminerne kom han ofte hjem med en 25 Øre i Lommen, som Præsten havde givet ham for hans kvikke, hurtige Svar. Det var den samme Præst, der siden fik Forældrene overtalt til at lade Niels læse. — Forældrenes Ønske gik ellers ikke i den Retning. Nu han var bleven konfirmeret, skulde han rigtignok til at gøre Gavn for Føden. Der var jo heller ingen i deres Slægt, der var andet end Bønder, hvorfor skulde Niels saa bryde Traditionen? Men det hjalp ikke. Niels havde ingen Lyst til Arbejdet i Stald og paa Mark, hvorimod alt Havearbejde optog ham. Han bad derfor om Lov til at komme i Gartnerlære, men det syntes hans Far var rent galt, saa var det bedre, han blev Skolelærer.

Han kom derfor paa Skaarup Seminarium, hvorfra han blev dimitteret 1897 som Seminarist med 1. Karakter. Selve Læretiden paa Seminariet og Livet dær dvælede han sjældent ved. Udover den rene Kundskabs-tilegnelse fandt hans higende Sjæl ikke meget, der virkede befrugtende. Men udenfor Seminariet, i Kammeraternes Kreds, vandt han Værdier, der fik blivende Betydning. En Oplevelse, der fremkaldte nye, alvorlige Tanker og satte dybe Spor i hans Liv, var Tabet af en af hans bedste Venner. Det var en fattig Husmandssøn; rigt begavet og med en mægtig Energi havde han kæmpet sig frem mod sit Livs Maal. Men under Kampens haarde Lod var Livskraften udtømt, og han bukkede nu under for en snigende Sygdom. Dertil kom, at denne unge Mand, der følte sig mishandlet af Skæbnen, i sin bittre Strid havde mistet

sin Barnetro. Dette Dødsfald gik Eggert nær til Hjærtet, Dødens Gru og Livets tunge Alvor greb hans barnlige Sjæl. Nu var Vennens gamle, fattige Forældre ene tilbage, deres Stolthed og Fremtidshaab var taget fra dem, det gjorde Eggert saa bitterligt ondt. Mången en Gang søgte han til de gamle Husmandsfolk for at trøste og hjælpe dem. Han led ofte selv Savn for bedre at kunne støtte dem. Saadan var hans Natur, hans Trofasthed i Venskabet med Sønnen overførtes paa Forældrene.

Da han var færdig paa Skaarup, blev han en kort Tid Lærer i Folkeskolen, men det tilfredsstillende ham ikke helt. Han mærkede Evner i sig, som ikke kom i Brug dær. Saa kom han til Askov i Sommeren 1900 paa et Kursus for unge Højskolelærere. Han vidste den Gang ikke noget videre om, hvad en Højskole var, men han havde mødt nogle Mennesker, der levede saa rigt og skønt et Menneskeliv, som han sjælden før havde set, og denne Rigdom havde de for en væsentlig Del hentet gennem Højskolen. Nu vilde han selv prøve. Dette Kursus blev Begyndelsen til hele hans Livsarbejde. Ved Jacob Appels Hjælp kom han som Lærer til Frederiksborg Højskole i Efteraaret 1900.

Ukendt som han var med Højskolens Arbejde og med dens Ide, maa de første Aar paa Frederiksborg naturligvis nærmest betragtes som Læreaar. Det var en ny Verden her lukkede sig op for ham, saa skøn og mangfoldig, saa rig og herlig, som han aldrig havde drømt om. Hans unge, letbevægelige i høj Grad modtagelige Sind mødte her et Aandsliv, der helt greb ham. Og selv grebet gik han da til sin Gerning med godt Mod.

Men paa mange Maader stod han alligevel en Tid lang som en Fremmed. Han kunde ikke forstaa den

Tale, der her lød, om Danmark, Folkeanden og Fællesskabet. Han skriver herom: »Jeg syntes, at der brødes saa meget inde i mig i den Tid, at det absolut maatte være det vigtigste i Verden, jeg forstod ikke, at jeg trængte til, at nogen skulde hjælpe mig i den store Ensomhed, hvor jeg selv skulde finde mig til rette, at ændre det uden for mig, var mig ikke nær saa magtpaaliggende, som at ændre og udvikle det inden i mig. Derfor var der meget, der gik mig forbi eller som ligefrem ærgrede mig. Men jeg fik lært et andet Sprog. Det skete ved, at jeg fik saa megen aandelig Rigdom og Herlighed fra Højskolelivet, at jeg kom til at tænke paa dem derhjemme, som ikke havde den Herlighed, men som, det mærkede jeg, gruelig gerne vilde med i den . . .

Aftensang og Salmer var jeg vant til, maatte kun bruges ved grumme enkelte, højtidelige Lejligheder, ligeledes Bordbønner. Nu oplevede jeg, at Latter og Sang og uskyldig Munterhed kunde godt forenes med Salmesangen.« — Senere skrev han:

»Det er Følelsen af denne Herlighed, jeg har modtaget, og Følelsen af, at min Slægt og den Stand, hvortil jeg hørte, manglede den, der har gjort mig til Højskolemand. Nu ved jeg, at det skønneste og bedste Navn, jeg kender, det er Navnet Danmark. Og jeg har ogsaa erfaret, hvor Fællesskabet mellem danske, kristne Mennesker er til Stede, der kan mit Ord beaandes af en Kraft, som ikke er min, og da er det den herligste Bestilling i Verden at være Ungdomslærer. Men naar dette Fællesskab ikke er til Stede eller kommer under Foredraget, da er det den ringeste Bestilling, jeg kender.« Saaledes har han selv angivet Grunden til, at han blev Højskolemand: Kærligheden til sine nærmeste og siden til hele det danske Folk.

Havde Eggert da Evner til at blive Højskolelærer? Ja, ubetinget. Det var ganske vist ikke noget stort

Fond af Kundskaber, han som ung Seminarist kunde møde op med, og som vi har set, hans Forstaaelse af selve Højskolens Opgave var det ogsaa skralt med. Han siger selv: »Jeg vidste egentlig ikke, hvad Højskole var, førend jeg var Lærer i den.« Men havde han saaledes ikke bevidst store Muligheder for at blive en god Højskolelærer, saa havde han det i Kraft af sine naturlige Anlæg og Egenskaber. Og han vandt under sin Lærervirksomhed paa Frederiksborg Højskole, ikke blot Kærlighed til Højskolen, men ogsaa en dyb Forstaaelse af dens Opgave. Og gennem Paavirkning fra denne Skoles Lærere, især fra Begtrup, groede og udvikledes hans Evner som Lærer. Der kom ved denne stærke Paavirkning ganske vist ogsaa noget bundet og begrænset i Eggerts Maade at virke paa. Og selv om han i mange Henseender voksede sig fri fra disse Omgivelser og *modnedes* i sit Livssyn og Virkemaade, saa naaede han desværre aldrig til den Udfoldelse af sit rige Væsen, som man har Lov til at tro, han en Gang vilde have naaet, hvis ikke Døden saa brat havde gjort Ende paa hans Liv og Virksomhed.

Skulde jeg i Korthed sige, hvad der var Aarsagen til, at vi gamle Frederiksborgelever satte saa stor Pris paa Eggert, saa vil jeg først nævne hans ungdommelige, friske og sunde Begejstring. Han kunde tale om fysiske Emner: Elektricitet, Varme, Kraft o. s. v., saa vi blev grebet deraf. Han kunde vække vor Interesse for de Ting, der hører Naturens Rige til, faa os til at undres over det, vi saa og hørte, saa vi selv blev levende optaget af den os omgivende Natur. Han kunde tale om Astronomien, saa Længslerne efter det høje, det rene, det uendelige — ja, det evige betog vore Sind. Selv grebet af sit Emne greb han os, og han talte til os med en straalende Glæde, som uvil-

kaarlig smittede og skabte Glæde i vore Sind. Der var altid en frisk og festlig Stemning over Eggerts Timer. Lad saa være, at Enkelthederne i hans Fremstilling ikke altid var i den nøjeste Overensstemmelse med den videnskabelige Forsknings nyeste Resultater. Helheden, den dybe Sammenhæng i Livsudviklingen, den havde han godt nok Øje for. Han var en mere digterisk end videnskabelig anlagt Natur.

Man har undertiden skyldt Eggert for, at han var overfladisk, ja, naar det gjaldt Enkeltheder, nøgne Kendsgerninger, saa lader det sig sige, at han ikke var tilstrækkelig grundig i sine Undersøgelser; men dybest set, i sit Forhold til Livet og til Grundmagterne deri, var han saare langt fra at være overfladisk.

Det næste, jeg vil nævne, naar jeg tænker paa Eggert som Lærer, er hans stærke Fællesskabsfølelse med de Mennesker, han virkede iblandt. Den udsprang af hans dybe Kærlighed til danske Mennesker i sin Helhed og til Bondestanden i Særdeleshed. Selv opfødt og opvokset paa Landet havde han let ved at forstaa og komme i Forbindelse med os Landboere, han forstod at vurdere os og at hjælpe os til Rette. Han følte sig til det sidste som Bonde, han kunde i Foredrag bruge Vendingen »vi Bønder«, der for mange lød og *maatte* lyde som en tom Frase; men kendte man ham nøjere, saa vidste man, at den var Udtryk for den nære Tilknytning, han bestandig havde til den Stand, hvori han selv havde sin Rod. Udfra denne Fællesfølelse kunde han tale med os om Folk og Land paa en saadan Maade, saa vi mærkede hans dybe Kærlighed til alt dansk. Stille og langsomt var denne Danskhedsfølelse vokset ud af hans Hjem- og Standsfølelse, og det var først i de senere Aar, at han havde faaet en levende og dyb Forstaaelse af Sønderjyllands Grænsevagt. Helt og inderligt kunde han

give sig hen i Sorgen eller Glæden, alt som der var Grund til. Hans Forhold til Danmark kan maaske bedst oplyses ved de skønne Linjer:

Mig fryder din Ros, din Ære,
 mig knuger din Sorg, dit Savn;
 hver Glans, hver Plet vil jeg bære,
 som falder paa Danmarks Navn.

Og enhver af os, hans Elever, var jo en Del af det danske Folk, vor Skæbne og vort Fremtidsliv laa ogsaa ham paa Sinde. Og her fik han Brug for en tredje Side af hans naturlige Væsen: Trofastheden. Han var trofast i sit Venskab, og mange af os Elever blev hans Venner, ikke blot saa længe vi var paa Skolen, men han fulgte os Tiden igeønem.

Alle de mange Breve, han siden har faaet, vidner tydeligt nok om dette nære Venskabsforhold, mange søgte Raad hos Eggert baade i dette og hint, og han hjalp med gavmild Haand.

Trods hans Ungdom og det kammeratlige og venskabelige Forhold, han stod i til os Elever, voldte det ham aldrig nogen Vanskelighed at holde Disciplin. Han kunde med en Dristighed, der siden har forbauset mig, sige til os: »Vil I ikke høre mine Foredrag, saa maa I gærne blive væk, jeg bryder mig ikke om at have nogle herinde, som hellere vil være fri«. Hvor mange unge Højskolelærere kunde tillade sig en saadan Flothed med samme Resultat som Eggert? Der blev nemlig ikke en eneste væk af de 160 Elever, vi var. Der var Liv og munter Arbejdsglæde i alle hans Timer — selv Regnetimerne syntes vi var fornøjelige. For ikke at tale om hans Dansktimer — der, efter een af mine Stuekammeraters Udsagn, var nogle af de bedste paa Skolen, ja endog overgik vore Dansktimer hos Bredsdorff — men det sidste fik han nu ikke mig, der var i Hold A, til at tro, selv om jeg paa vedkommendes

Stilebøger nok kunde se, at der blev bestilt og lært meget hos Eggert.

Og saa var der Sangen og Musiken; han kunde lære os Melodier paa en ganske kort Tid, saa vi ikke har glemt dem siden, men stadig kan høre hans Røst, naar man tænker paa disse Sange. Han elskede og levede i Sang.

Da Vinterskolen var til Ende, sluttede Eggert med at lægge os paa Sinde, at nu havde vi større Ansvar i Livet, end før vi kom paa Højskole. Vi havde en stor Opgave i at forene det »gode gamle« derhjemme med det nye, vi havde tilegnet os. Og saa sagde han til sidst følgende, for ham karakteristiske Ord:

»Jeg ved vel, at hvad der var af mit eget i mine Foredrag, var ringe, men det er min Tro, at var det end ringe, saa vil det dog bære sin Frugt, hvis jeg har staaet i Vorherres Tjeneste.

Jeg har tit haft Uro og Frygt, naar jeg skulde tale til jer, men det var vel, fordi jeg mente, det var mig selv, der skulde gøre det hele. Denne Frygt kan komme over mig igen nu i de sidste Dage. Det er saa lidt, jeg er naaet — men jeg vil være rolig, det er jo ikke mig, der skal give Frugten, det er heller ikke jer, vi er kun Guds Redskaber, dem, der faar Lov at virke, hvis vi selv vil. Jeg har givet jer Kundskaber, jeg har navnlig henvendt mig til jeres Forstand, men jeg haaber dog, at der ogsaa har været et Vindu aabent i Fysikstuen ud til Livet, at I ikke alene har set lidt af Sammenhængen i Naturen, men ogsaa Sammenhængen i Menneskelivet. Og har jeg talt til jeres Forstand, da vil jeg haabe, at jeg ogsaa har faaet jer til at forstaa, at Forstanden ikke aabner alt, at vor Forstand er ringe — ogsaa de største Menneskers Forstand. Kundskab er godt, men det er ikke Maalet, det er Midlet; det nytter ikke, I er bleven klogere, hvis I ikke er bleven bedre.«

Da Eggert havde været Lærer paa Frederiksborg Højskole i en 8—9 Aar, forlod han til manges Sorg vor gamle Skole. Han var i Mellemtiden i ydre Henseende kommen ud af den Ensomhed, der havde pint ham saa meget, idet en gammel Frederiksborg-elev i 1909 var bleven hans Hustru. Nu var han ikke længere *ene i Baaden paa Havet*, som han en Gang talte om.

Hvor stærkt denne Ensomhedsfølelse har kunnet betage ham, kan vi se af et Brev fra det sidste Aar, han var paa Frederiksborg. Han skriver: »Det er en tvivlsom Gave at have faaet: altid at have en urolig Sjæl, der har let til Glæde og Sorg og derfor altid huser Uro; der behøves kun et Ord fra et andet Menneske for at volde Ufred i Sindet. Det er jo usselt at være saa saarbar, men det er jeg, naar jeg da ikke er glad over al Maade eller har et Arbejde, der optager mig helt. Selv om ingen mærker noget, saa har jeg denne Uro, denne Sindets Bevægelighed, der ganske vist ogsaa skænker mig de skønneste Øjeblikke i mit Liv, naar jeg er glad eller bliver revet med af noget herligt og skønt.

Men hvor jeg tit ønsker, at jeg var mere i Ligevægt, vanskeligere at rokke i min Ro. Det er egentlig ikke Tvivl, jeg har, selv om det vel nok er Mangel paa Tro, naar jeg ser Forgængeligheden saa stærkt ved alle Ting og mener, at Livet er kun som et Pust. Døden er jo ikke Enden paa al Ting, men kun en Overgang til noget herligere. Dette med at Tiden saadan svinder ind til ingen Ting, at Fortiden, Nutiden og Fremtiden næsten er eet og det samme for mig, bare et lille bitte Stykke Vej, Menneskelivets Vej, for Enden af hvilken der er en stor, sort Port, som der staar »Døden« paa; det er det, der skaber saadan en Uendelighed om mig, at det kan være, ligesom jeg og

min Tilværelse svinder ind til næsten ingen Ting og alt ligesom taber Værdien for mig. Gud ske Lov, det er kun til visse Tider, denne Følelse kommer.« Denne Sinds-Uro slap han maaske ikke helt af med før paa det sidste, men den synes dog væsentlig at være bleven udløst, da han lærte sin tilkommende Hustru at kende. Han skriver selv nu: »Jeg er saa usigelig tryk og lykkelig; jeg er slet ikke saadan ovenud, men jeg har i mig en stille Glæde, som jeg aldrig før har ejet.« Og en anden Gang: »Jeg er dog altid ensom, naar Cecilie ikke er hos mig. Hvor jeg dog føler, at alle Mennesker er langt borte fra mig, nu da jeg ved, hvordan det er at have *et* Menneske *nær* hos sig. Hun er den første, der har taget Ensomheden bort fra mit Hjerte og gjort mig tryk og glad.«

Det var et dristigt Ridt, Eggert foretog, da han sadlede sin Ganger for at drage til Antvorskov. Det var hans ungdommelige Vovemod, der bar ham frem og gav ham Sejr.

Den 10. November 1908 blev Grundstenen til Antvorskov Højskole nedlagt. Ved denne Lejlighed udtalte Eggert bl. a.: »Gid Guds Velsignelse maa være over dette Sted, at det først og fremmest maa blive et godt Hjem, hvor Kærligheden er til Huse. Vi vil lægge vore Ønsker ned ved Hjemmets Tærskel, fra Hjemmet maa alt det andet gro . . . . Gid denne Skole maa hjælpe dansk Ungdom til gennem Selvfordybelse at naa til Troen paa deres Sjæles evige Værd og evige Ret og derigennem faa Mod til at lade denne Sjæl udfolde sig i Handling fra Drøm til Daad, til Guds Ære og Fædrelandets Gavn!«

Der blev, sammen med Oplysninger om Skolens Grundlæggelse, indmuret følgende lille Vers af Grundtvig, som Eggert allerede i Maj 1908 havde sat til Motto over nogle Foredrag om: Danmark.

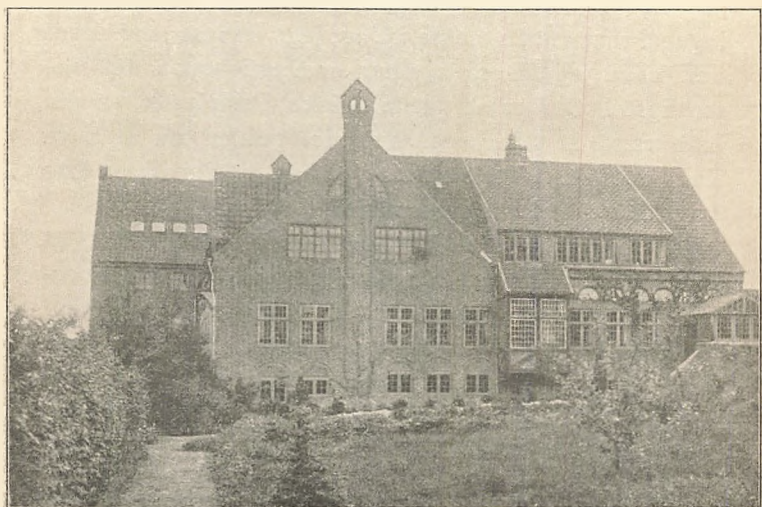
Og I, som Lys vil tænde
 i Borgestuen her,
 o, lader Lyset brænde,
 saa det er Ilden værd!
 saa Danmarks Engel ser med Smil og Graad
 i Lys sit Hjærte og sin Daad.

Den 30. April 1909 fandt Skolens Indvielse Sted. Ved denne Lejlighed betonedede Eggert stærkt, at den danske Bondestand, hvortil han, som før nævnt, regnede sig selv og alle, der boede paa Landet og arbejdede med Jorden, den var endnu ikke frigjort ved Højskolens Arbejde: »Fra det Øjeblik, jeg selv har lært et aandeligt Livs Velsignelse at kende, har det været mit inderligste Ønske at kunne faa dem, jeg holder af, dem, jeg ved Blodets uløselige Baand er bundet til, over hos mig. Det er denne Grundfølelse, der har drevet mig frem til det Sted, hvor jeg nu staar. Mit Liv har ikke manglet Sideveje, men Gud ske Lov heller ikke Førelse og Forsyn . . . . Jeg kan ingen Programtale holde i Dag; jeg ved nok selv noget om, hvad jeg vil, men ellers er Kærligheden det væsentligste. Om mine pædagogiske Principper er det ikke værd at tale, men hvis det gælder om at have Kærlighed til sit Folk, da ved jeg, at jeg ogsaa har Lov til at være Ungdomslærer.«

Der ligger i disse Udtalelser en Erkendelse af, at han følte sin Begrænsning; tillige mærker man, hvorledes han i Frygt og indre Uro lader sig bære frem af Kærligheden til sit Folk og Troen paa Højskolens Gerning. Nu var han heller ikke ene om at bære Dagens Byrde, han havde faaet den bedste Medhjælp, han kunde faa, i sin unge Hustru, Cecilie Hansen fra Sønderjylland. Han skriver selv om hende i et Brev: »Der er ikke nogen, der forstaar mig og lever med mig som Cecilie; jeg kan maaske snakke mere »aand-

Antvorskov Højskole set fra Vejen.

Antvorskov Højskole set fra Hæven.

rigt« med en enkelt anden, men det dybeste, det fatter Cecilie dog ganske anderledes«. Eller han skriver 3 Uger efter, Skolen har begyndt: »Alt gaar vel, vi har saa godt som ingen Modgang haft, og hvis Livet ikke var en fortsat Række af Dage, hvor den ene ligner den anden, og vi ved Vanen passes noget ind, da vilde een af disse Dage være fuld af overstrømmende Lykke og Glæde ved Livet. Cecilie og jeg er som skabt for hinanden . . . O, Kærlighed selv, du rolige Kilde for Kræfternes Elv!«

Ja, der var Kærlighed i dette skønne Hjem, hvor alting groede, knoppedes og blomstrede. Der var altid Liv og Solskin i deres Stuer, Varme og Venlighed, og meget hyppigt Musik og Sang. Med overstrømmende Gæstfrihed blev alle modtagne, derfor søgte gamle Venner saa ofte til Antvorskov, og derfor vandt de snart mange nye.

Det var næsten rent instinktmæssigt, at Eggert fandt paa at lægge sin Skole her — han har selv fortalt derom i Frederiksborg Højskoles Aarsskrift 1908. Ingen havde haft Bud efter ham. Men det tjener til Vestsjællands oplyste og i mange Henseender kritiske Befolknings Ære, at den forstod at vurdere Eggert ret. Uden denne Befolknings Støtte og varme Interesse var Antvorskov Højskole ikke bleven rejst.

Naar der knyttedes saa stærke personlige Venskabsbaand mellem det uge Forstanderpar og Egnens Befolkning, saa tror jeg, det væsentlig skyldes dette, at Eggert og Cecilie gjorde Antvorskov Højskole til en Hjemmets Skole. Og det var i sit Hjem og i den hjemlige Kred, man skulde se og leve sammen med Eggert for at skatte ham ret. Han skulde være helt tryk for rigtig at kunne udfolde sine bedste Egenskaber og give sig hen, saadan som han var. Kom han i fremmede, maaske ham fjendtligstemte Kredse, havde han ligefrem svært ved

at bevare sin naturlige og mest personlige Væremaade. Han følte selv Vanskelighederne i denne Kamp for at være sig selv, og stred derfor baade for sig selv og andre for at naa dette. Alt det formelle i Livet, det akademisk-korrekte var ham inderligt imod. Han syntes, det hindrede Livets frie Udfoldelse; det var Landsbybarnets ubundne Natur, der endnu sad ham i Blodet.

Derfor skal en Vurdering af Eggert som Menneske og Højskolemand ikke foretages ovenfra eller udefra, men udfra hans Skole og Gerningen dær. I Forhold til Eleverne og til sit Hjem skal hans Liv bedømmes. Tager man dette Udgangspunkt, kommer man til det Resultat, at Eggert ikke blot havde betydelige Evner, men at han ogsaa i sit Liv naaede til at udfolde disse Evner paa en sjælden velsignelsesrig og frugtbar Maade.

Hans Evne til at vinde Elevernes Tillid og Kærlighed, hans kammeratlige Forhold til dem gav hans Ord en stor Vægt og Myndighed. Eleverne blev hans Venner, og han blev deres Vejleder og Hjælper i mange personlige Vanskeligheder. Jeg husker saa godt fra Frederiksborg, hvor ofte vi tyede ind i Eggerts hyggelige Stue, men paa Antvorskov var denne Side af Skolelivet langt stærkere fremme. I dette personlige Forhold maa Begrundelsen for Elevernes Hengivenhed sikkert ogsaa søges. Udfra sit eget rige Hjemliv fremkaldte han en Længsel og Trang hos Eleverne til et lignende Liv. Mange, som før havde gaaet ensomme og forladte, mødte paa Antvorskov, for første Gang maaske, et virkeligt Hjem, og de blev ved at føle det som et saadant. Elevmøderne paa Antvorskov Højskole lignede derfor meget et Hjemms store Festsdage, hvor Børnene fra alle Kanter stævner sammen og kappes om at gøre Livet rigt og skønt for hverandre.

Og ivrigst af alle, for at faa det festligt og gøre det

hjemligt, var Eggert selv. Han havde en sjælden Naadegave til at faa alle med, hvadenten det gjaldt Arbejde eller Leg. Ingen maatte staa uden for.

Eggert var en virksom Natur, altid paa Færde; især havde Blomsterne og Haven hans Kærlighed. Det kneb ligefrem for ham om Foraaret at blive inde i Skolestuerne. Saa kunde han sige: »Jeg skulde nok være bleven Bonde ligesom alle de andre i min Slægt«.

For mig personlig har Eggert ved sit Liv, ved det han var, haft langt større Betydning end ved sin Tale. Hermed være ikke sagt, at han var en daarlig Lærer, tværtimod, jeg regner ham iblandt de bedste Lærere paa sit Omraade, jeg har mødt i den danske Højskole. Der var altid Liv og Varme i hans Arbejde, aldrig var han lunken, kom han i sin Iver til at saare nogen, eller tog han i sin Uforstand fejl af noget, saa var han rede til at gøre det godt igen. Han var ærlig og oprigtig indtil Hensynsløshed. Men han var ingen skarp Menneskekender, derfor blev han ikke sjældent skuffet. Dog kunde han før sin Død sige: *Nu er der ingen Mennesker, jeg har noget imod mere, selv dem, der har gjort mig mest ondt, har jeg tilgivet af hele mit Hjerte.*

Han blev aldrig træt af at tjene Livet, og hans udprægede Virkelighedssans, for hvad der gav Livet Værdi, hjalp ham til at skyde det til Side, der var *Livet* uvedkommende: Det var Kærligheden til Livet, der gav Livet i ham selv Vækst.

Selv det, der for andre ofte synes smaat, havde han Sans for, og bestandig mindede han sine Elever om at begynde i det smaa. Hør blot, hvad han siger til sine Elever, der er ved at forlade Skolen: »Har du hjemme en gammel, forslidt Moder med stive Fingre og kroget Ryg, saa maa du synge for hende. Og du maa læse for dem alle derhjemme, saa

de faar Lyst til det, der har glædet dig i Sommer. Du maa være glad og god imod dem, det skal nok hjælpe, naar du rigtig vil det for Alvor. Husk paa, at du maa ikke tage deres Glæder fra dem, før du har givet dem andre i Stedet. Fortæl dem om alt det skønne, som du selv glædes ved, og stol trygt paa, at om du kan faa dem til at holde af det samme, saa skal nok deres første ringere Forlystelser komme til at drage bort. Lad os hjælpes ad at indføre Højskolen i Hjemmene, ikke for Højskolens Skyld, men for deres Skyld som vi holder af, at de ogsaa maa skue den Herlighed, som Vorherre har givet vort Folk.«

Det er jævne Ord afpasset efter Virkelighedens Krav. Alt hans Arbejde stod i Hjemmenes Tjeneste, dær havde han selv, i sit Barndomshjem og i sit eget Hjem, oplevet det bedste, derfor vilde han ogsaa, at andre skulde have et godt Hjem.

Saa kom Sygdommen og gjorde Ende paa dette velsignede og forjættelsesrige Arbejde.

Det sidste Aar havde han ubevidst gaaet med en Art Kræft, men alligevel passet sit Arbejde, munter og glad. I August og September 1915 var jeg sammen med Eggert og hans Hustru i hendes Hjem i Neis. Da skete det en Dag, vi cyklede omkring paa Sundevad, at han fik et slemt Hold i den ene Side, men det gik dog snart over. Han kom hjem til Danmark igen, rejste rundt og talte ved Efteraarsmøderne og begyndte saa paa Vinterskolen. Men det blev kun nogle Dage, han fik Lov at virke, saa brød Sygdommen frem for Alvor. Efter en Maanedes Sygeleje hjemme blev han indlagt paa Rigshospitalet.

Der var en forunderlig Fred over ham nu, den Uro, han i sin Ungdom havde stridt med, var forsvunden. Livet havde udviklet og modnet ham. De 6 Aar paa

Antvorskov Højskole havde været lykkelige for ham paa mange Maader, især havde det givet hans Liv en Fylde og Rigdom, menneskeligt og kristeligt, som han var saa uendelig taknemlig for. Hans Gudsforhold, der sent var bleven en bevidst Kraft i hans Liv, var nu saa inderligt og trygt, saa han slet ikke følte sig angst ved Tanken om Døden. Han havde det sidste Aars Tid haft tunge Sorger, først Krigen og dernæst hans Mors Sygdom. Det tog haardt paa ham. Hans varme Hjærte krympede sig i Afmagtsfølelsen. Han kunde ikke hjælpe sin Mor, men han tvivlede ikke paa, at Gud vilde unde hende en god Hjemgang.

Han skriver saa kønt i et Brev: »Du maa ikke tvivle, Moder, om Vorherres Kærlighed til dig, har hans Søn ikke sagt, at Gud er Kærlighed, og at han er vor Fader, det er dog Ord nok. Jeg synes ogsaa, baade over for mig selv og overfor Verden i det Hele, at jeg daglig forstaar, hvor han maa være *uendelig god* og *uendelig taalmodig*, for skulde vi have efter vor syndige Fortjeneste, da maatte det se galt ud for os alle. Jeg er saa sikker paa, at du, der har gjort saa meget godt mod os alle, at du ogsaa skal faa din Sjælefred og din Glæde ved Livet og ved Gud tilbage. Men jeg tror ogsaa, at saa vil du faa det i langt højere Grad, end du nogensinde før har følt det.«

Og i et andet Brev, lige før han selv blev syg, skriver han til sin Mor: »Jeg tænker hver Dag mange Gange paa dig og beder for dig. En Ting er jeg sikker paa, det er, at du nok skal blive glad og faa Fred, inden du skal herfra, det ved jeg. For naar alle vi, der holder af dig, synes, at det har du fortjent for alt det gode, du har gjort os, skulde saa ikke Gud, der er saa uendelig kærlig og god, give dig det. Jo, det kan du være saa sikker paa, som at du lever, det vil ske en Gang, inden du dør, og det bliver nok det bedste,

du endnu har oplevet her paa Jorden. Men der er nok noget jordisk, som du endnu skal lære at kunne skilles fra, før det kan blive saa dejligt, saa dejligt, som det skal. Jeg venter, at der inden saa længe kommer Brev fra dig om, at nu har det begyndt at komme, Freden og Glæden.«

Eggerts Mor led det sidste Aars Tid af Tungsind, det var kommen over hende ganske pludseligt. Hun sagde til mig, en Gang jeg besøgte hende paa Hospitalet: »Jeg kan ikke forstaa, hvordan det kan være, at al Glæde ved Livet pludselig er væk. Jeg har intet at sørge over, har altid været glad ved at leve, men nu lægger der sig saadan et tykt Mørke over min Sjæl, og saa bliver jeg saa bange for, at Vorherre, som jeg altid har støt paa, ikke vil hjælpe mig mere. Aa, bed for mig, hvis du kan, for de legemlige Sygdomme er for intet at regne mod det at være syg paa Sjælen.« Hun kom siden til Middelfart Sindssygehospital, hvor hun fik det noget bedre.

Men saa var det, Eggert blev mere og mere syg, han holdt hun saa uendelig meget af, »Niels er saa god, saa god,« gentog hun ofte. Og da Eggert laa paa det yderste, sagde han til sin Søster: »Nu skal du se, nu gaar jeg foran, saa bliver Mor ikke saa bange for at dø; vi har jo altid holdt saa meget af hinanden, saa vi faar nok ogsaa Lov til at følges ad.« Dette slog ogsaa til, da Moderen fik at vide, at hendes kæreste Dreng var død, blev hun rolig. Stille og med Fred gik hun herfra i Maj Maaned.

De sidste skriftlige Ord fra Eggert er ogsaa til hans Mor, de blev skrevet kort før han døde, i en Stund, da han selv kunde vente Døden hvad Øjeblik, det skulde være, Skriften er tydelig, omend man kan se, at hans Haand har manglet Kraft. Jeg gengiver det her i sin Helhed, som et Vidnesbyrd om hans tro-

faste Kærlighed til sin Mor og hans frimodige Tro paa Gud.

»Kære Moder! Jeg ønsker dig af Hjertet en rigtig glædelig Jul, gid det maa blive ved at gaa fremad, og Vorherre vil lægge sin Velsignelse deri! Ja, Vorherre være med os alle, vi ved jo, at vi er i hans Haand. Kærlig Hilsen. Niels.«

Nu havde han faaet trøstet sin Mor, med den Trøst han selv havde fundet. Nu kunde han med god Samvittighed efter endt Dagværk gaa herfra. Kun bad han og hans Hustru Gud om, at de maatte faa Lov til at holde Jul sammen. Og det fik de. Dagen før havde han været med til at bestemme Julegaver til alle Børnene, og de havde mindedes den sidste Jul hjemme paa Antvorskov. Nu i Dag var det Juleaften.

Sygeplejerskerne og de syge, der kunde, samledes omkring Orglet for at synge Morgensang, som de plejede. Men i Dag sang man tillige en Julesalme: Julen har bragt velsignet Bud. Da de havde sunget den, sagde Eggert til dem: »Aa, maa vi saa faa det lille Vers, I ved nok.« Hans Hustru forstod straks, hvad det var for et »lille Vers«, han tænkte paa, de havde nemlig i de sidste Dage talt sammen om den herlige Julesalme: Velkommen igen Guds Engle smaa, og Eggert havde ligget og nynet den, særlig var han standset ved det Vers han nu bad om at faa sunget, det var det allerkønneste, syntes han.

Saa sang de alle:

Da vaagne de mildt i Morgengry
og tælle mer ej Timer;
da høre vi Julesang paa ny,
som sig med Hjærtet rimer;
da klinger det sødt i højen Sky,
naar Juleklokken kimer.

Nu sang han selv lidt med, Stemmen var kun svag

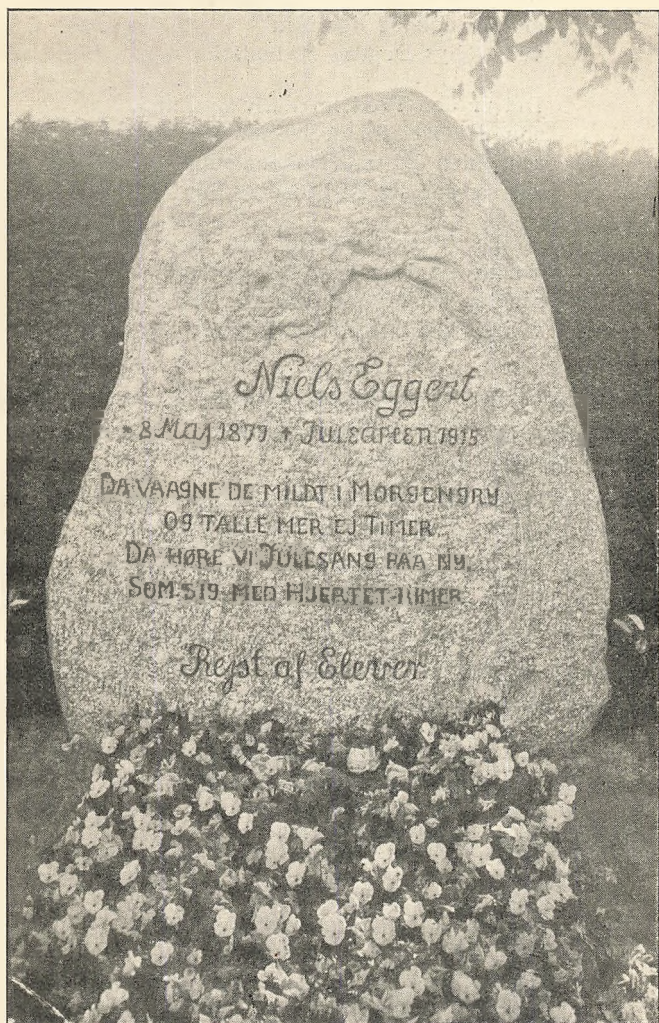
men man kunde tydelig se, at han med hele sin Sjæl var med i Sangen.

Siden det Øjeblik laa han stille hen og sagde ikke ret meget. Hans Hjertes dybeste Tanker og Længsler var med Sangen steget op til Gud.

Hen paa Eftermiddagen begyndte alle Københavns Kirkeklokker at ringe. Aa, hvor de kaldte disse Klokker, det var, som kunde de drage Ens Sjæl helt ind i Himlen! Vinduerne i det store Hospital blev slaaet op, saa alle de mange syge ret kunde fryde sig ved Klangene fra Klokkerne.

Da greb Eggert sin Hustru's Haand og hviskede ganske sagte: »Aa, lille Mor, hør Klokkerne, hvor de kalder paa mig. Naar Du imorgen — Juledag — hører dem igen, saa skal Du tænke paa, at det er Bud til Dig, at jeg nu er kommen *hjem*.« Ja, disse Klokketoner var en god Beredelse til den Salmesang, der nu fulgte efter paa alle Stuerne, hvor Julelysene blev tændt. Nu sang man de gammelkendte Julesalmer inde i den Stue, hvor Eggert laa, Læger, Sygeplejersker og Patienterne, der var raske nok til at kunne synge med, og det kunde de næsten alle, Kræfterne voksede med Lovsangen. Eggert laa stille hen og hørte derpaa med dyb Glæde. Han var nu for svag til at synge med. Faa Timer efter, da Larmen og Travlheden i den store By var afløst af Julefreden, sov han stille hen. I dyb Fred havde han givet Gud sin Sjæl i Vold.

Et Par Dage efter var jeg i København, var inde at se min gode Ven for sidste Gang. Jeg plejer ikke at have Ophbyggelse af at se mine Kære, naar de er døde, men Eggert laa der paa Baaren med Smil paa Læben, som om han i sidste Øjeblik havde set noget herligt og skønt, da takkede jeg Gud og mindedes Pauli Ord: Død, hvor er din Sejr, Død, hvor er din Brod. Og det sang i mig:

Mindestenen paa Eggerts Grav.

Guds Fred er mer end Engløvagt,
den regner aldrig Fjendens Magt,
er lige dyb og lige blid
ved højlys Dag og Midnatstid.

Det er den Fred med Liv og Aand,
som Hjærtet finder i Guds Haand,
saa, føler det end Dødens Pil,
det værger sig kun med et Smil.

»Guds Fred« er overalt paa Jord
Vorherres Svar paa Troens Ord!
saa har vi Tro, da skal med Fred
vi indgaa til Guds Herlighed.

Ja, Eggert var et lykkeligt Menneske; han *levede* i sit Arbejde, han døde i Fred! Bedre Kaar gives ikke: leve i Arbejdet, dø i Fred! —

Saaledes blev Du da ikke blot en god Lærer for os ved Dit Ord, ved Din Livsfærd og daglige Gerning, men stærkest og mægtigst blev det Vidnesbyrd, Du gav os i Din Død, det giver Trøst, og det giver Haab. Vi takker Dig i Din Grav for alt, hvad Du har været for os, og vi takker Gud, fordi han lod Dit Liv og Din Død være os en Bekræftelse paa, at:

Herren er liflig og ejegod,
Kristne har kronede Dage!

København i November 1916.

N. P. Nielsen.

For ti Aar siden.

Brudstykke af nogle Optegnelser fra en Rejse
i Oktober 1906.

. . . . Næste Dag, der var en Søndag, stod vi meget tidligt op og vandrede mod Sønderborg. Paa Vejen aflagde vi et Besøg paa Dybbøl Kirkegaard, og vi var henne i Bøffelkobbøl for at se Graven med de to faldne danske Soldater, hvorom Holger Drachmann har fortalt i »Derovre fra Grænsen«:

»De vog dem, vi grov dem
en Grav i vor Have.«

Og saa vandrede vi op over Dybbøl Bjerg, der for os Danske gemmer saa mange sørgelige, men ogsaa ophøjede Minder . . . .

Vort Ophold i Sønderborg var kun ganske kort. Det gjaldt om at naa Nordborg, hvor der om Eftermiddagen skulde holdes et større Møde af den dansk-sindede Befolkning. Et nyt, stort, dansk Forsamlingshus skulde indvies, og samtidig skulde der holdes Vælgermøde for Danskerne. Det var under Valgkampen efter Redaktør Jessens Død, og H. P. Hanssen-Nørremølle, der blev Jessens Efterfølger i den tyske Rigsdag, var opstillet som de Danskes Kandidat.

Toget, vi rejste med, var overfyldt af Danske, der skulde til Mødet. Vi kom i Samtale med en ung, sønderjysk Bondekarl, der, da han hørte, at vi var fra »Kongeriget«, som Sønderjyderne almindeligvis siger, udtalte sit Syn paa de politiske Forhold i følgende Ord: »Ja, oppe hos jer er det *Klassekampen*, der er det afgørende, naar der holdes politiske Valg,

men hernede er det *det nationale*, der skiller, og det gør jo en væsentlig Forskel.« Og saa gav han sig til at fortælle, som om vi var gamle Kendinge.

Selve Mødet var meget ejendommeligt og lignede slet ikke Vælgermøderne hjemme i Danmark. Men det blev nu ogsaa holdt under ganske særegne Omstændigheder. Forsamlingshuset, der skulde indvies, og som bar Navnet »Nørreherredshus«, var knapt nok helt færdigt, og udenfor Huset var der rejst et stort, rundt Telt, som skulde have været brugt i Tilfælde af, at Politimyndighederne ikke havde villet give Tilladelse til, at Forsamlingshuset maatte tages i Brug, — hvad før var hændet, uden at der havde været den aller mindste Grund dertil. Her havde Politimyndighederne imidlertid været saa hensynsfulde om Formiddagen, som Mødet skulde holdes om Eftermiddagen, at give den ønskede Tilladelse, et Forhold, saa godt som alle de Talere, der optraadte under Mødet, udtalte deres Tak og Anerkendelse for.

Umiddelbart før Mødet begyndte, traadte en Politiofficer og to Gendarmere ind i Salen. De tog Plads ved et lille Bord oppe ved Talerstolen, og her sad de saa længe Mødet varede og fulgte alt meget nøje, idet de stadig under Talerne noterede saa et og saa et andet, hvilket dog ikke syntes at genere Ordførerne, der aabenbart var vant til at have det paa denne Maade, og alle talte djærvt og uden Forbehold.

Nu begyndte Mødet. Der blev sunget nogle Sange af den kendte »blaa Sangbog«. . . . Det var danske Fædrelandssange, der blev sunget. Kraftigt og stærkt lød Sangen fra den store Forsamling, der bestod af Mænd og Kvinder i alle Aldre. Og der var en egen Given-sig-hen i denne Sang, som det ellers kun sjældent høres. Man forstod, at de Sange, der blev sunget, betød noget særegent for de Mennesker, der sang dem, og det var, som skabtes der derved en Højtidsfuld-

hed over Mødet og dets Deltagere, som gjorde det til en vidunderlig Oplevelse for alle, der var med.

Første Taler var Hanssen-Nørremølle. Jeg havde tidligere et Par Gange hørt ham tale og fik nu kun det Indtryk, jeg allerede havde af ham som en djærv, uforfærdet og klog Talsmand for de danske Sønderjyder, yderligere stadfæstet. Derpaa talte et Par andre fremtrædende Mænd indenfor Sønderjydernes Kreds.

Og saa hændte der noget, som jeg aldrig før havde oplevet Magen til: Den ene unge Mand efter den anden stod op og talte i djærv Ord deres Landsmænds Sag. Flere af dem saa ud til kun at være en Snes Aar gamle; i hvert Fald var ingen af dem over de tredive. Sligt havde jeg aldrig oplevet hjemme i Danmark, hvor det bestandig er de ældre eller helt gamle, der fører Ordet, naar de politiske Spørgsmaal drøftes ved offentlige Møder. Men hernede blandt de danske Sønderjyder fandt man det altsaa ganske rimeligt og naturligt, at selv de meget unge deltog i den politiske Kamp og udtalte deres Mening om de foreliggende Spørgsmaal. Jeg syntes pludselig, jeg forstod, hvorfor der er saa megen Varme, Kraft og Begejstring over den Kamp for Bevarelsen af deres nationale Særpræg, som Sønderjyderne har ført gennem Aarene.

Ind mellem Talerne blev der stadig afsunget danske Sange, og efterhaanden som Mødet skred frem, øgedes Stemningen og Begejstringen. Det blev langt hen paa Dagen, før Mødet var forbi, og da det endelig sluttede, spredtes de mange Mennesker ud over Byen, hvor de rundt om paa Gader og Stræder og i de danske Gæstgivergaarde drøftede det vellykkede Mødes Forløb.

Min Rejsekammerat og jeg havde oplevet noget, som vi sent vilde glemme, og det var i en egen Stemning, vi begav os hen paa den danske Gæstgivergaard, hvor vi skulde overnatte. . . .

Alfred Hansen.

Tidens Fare.

VOR TID er en haard Tid og en farefuld Tid. Det er, som Sindene bliver haardere Dag for Dag — og det ser ud, som det bedste trues med Nederlag. Der er Fare for de timelige Værdier — Fare for, at det, flittige Hænder — gennem Aarhundreder — har bygget op, skal ødes og nedtrampes i det vilde Raseri, der har grebet vor Slægt. Naar Uvejret er ovre, vil der saa være Livsmød nok i Slægten til at bygge op paany? Eller vil Raseriet efterfølges af Dødens Slaphed?

Jeg synes, disse Spørgsmaal trænger sig stærkere og stærkere paa, alt som Tiden gaar. Det er tungt at se de materielle Værdier, som Samfundslivet har frembragt, ødes, men det er dog ikke det værste. Tiden rummer en mere alvorlig Fare, en Livsfare, baade for det enkelte Menneske og for Folkene: Faren for, at Menneske- og Folkesjælene skal blive borte i Verdens-tummelen — en Fare, der øges daglig.

Da Krigens Uvejr brød ud, gik der den første Tid en underlig Stilhed gennem Sjælene, der kunde mærkes overalt, det var, som lød det alle Vegne, som hviskede det ud fra hver en Krog: »Nu maa vi staa sammen, nu er det Fællesskabet og Samfølelsen, der skal bære os«. Kan være, en og anden af os begyndte at drømme om at se den levende Fællesskabsfølelse udfolde sig i al sin Herlighed. Det blev da en Skuffelse. Strømmen tog en *modsat* Retning. Med

rivende Hast gik det i Retning af Materialisme og Begærighed, og i den Retning gaar Strømmen endnu — stærkere og stærkere. *Guldtørsten* — *Guldfeberen* har grebet Mennesker i en vældig Grad, saa den er bleven en *Folkepest* — der vil ende med Død og Opløsning, om den ikke standses. Materialismens Onde har angrebet vort Folk i Hjærtet, derfor er Livsfaren saa overhængende. *Hjemmet* er Folkets Hjærte, derfra skal Kræfterne udgaa til Folkelegemet. Som Hjemlivet er, saadan vil Folkelivet blive.

Hvad er det saa, der præger Hjemlivet nu?

Det er Sansen for det materielle — Penge — Penge — stadig Tanken om at vinde Guld — gøre Forretning. Det prentes ind i Ungdommens Sind, som om Livets Værdi bestod i at samle Guld. De mange Hjem, der nu hober Rigdomme op paa eventyrlig Vis, de tæres hen af Guldtørst. Og de mange Hjem, der nu hemsøges af Fattigdommens Pest, de tæres hen af Bekymringer for Dagen i Morgen. Hver Nerve er spændt i dette materielle Kapløb, og Aandslivet har trange Kaar mange Steder, hvor det før havde en Plads i Hjemmets Liv. Aandsliv og Materialisme kæmper en haard Kamp i disse Tider — af dens Udfald afhænger vor Fremtid. Det store Krav til os nu er en levende *Forkyndelse*. Alle, for hvem Aandslivet og de evige Værdier er de største, kaldes nu til en Forkyndergerning overfor Ungdommen — i *Hjem*, Skole og Kirke.

Thi bag al Verdens Jag efter Guld ligger de mange sukkende Hjærter, der tørster efter *Livet*. Nu trænges der til en Forkyndelse af *Livets Værdi*: *Tjenersindet* — Hengivenhed i Livets Tjeneste. Vort Menneskelivs *Værdi* bestaar jo i, om vi kan være »Jordens Salt«. Intet har Værdi, som ikke kan bruges i Livets Hus-holdning. Dersom vi lukker os ude fra Livet — bliver

til *Enere*, der drukner i Guld eller Bekymring — da er vi døde, værdiløse. Livet er dér, hvor den *levende Strøm* gaar — dér, hvor den ene rækker den anden Haand i Kærlighed — dér, hvor Tjenersindet er tilstede, saa vi føler os som Draaber, der kun har Værdi, naar vi kan gaa ind i Strømmens Helhed og være med til at gøre den stærk og ren.

Vi trænger til en levende Forkyndelse af det gamle, glade Budskab om den Guds Kærlighed, der — trods al vor Begærlighed og Selviskhed — er kommen til os for at smelte Isklumpen i vort Hjærte, saa vi *tvinges* til at indgaa som Draaber i den Livets Strøm, der gaar mod Evigheden og Fuldkommenheden.

Maatte dette Budskab finde Ørenlyd iblandt os — for hvad hjælper det dog, om et Menneske — eller et Folk — vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl.

At forkynde *dette* er en Fremtidsopgave for os, hvor vi faar Ungdom i Tale — i Foreninger, i Skolen og ikke mindst i vore Hjem.

Ringe i Oktober 1916.

Thomas Simonsen.

Fra Sikringsstyrken.

DET var med mange forskellige Tanker, jeg sidste Aar i Januar Maaned rejste til Holbæk for at begynde min Militærtjeneste. Hvad mon det var, jeg nu skulde gaa ind til? Hvorledes skulde dette Verdensoprør afsluttes? Skulde vi faa Brug for den Lære og Øvelse, Loven bød, vi skulde gennemgaa? o. s. v. Belært af andres Erfaringer vidste jeg, at »Soldatertiden« vilde blive et Liv vidt forskelligt fra det, jeg hidtil havde levet i. Jeg maa sige, selv om man er ung og har Lyst til Oplevelser, var jeg dog ikke særlig glad ved paa ubestemt Tid at sige Farvel til det civile Liv. Faren ved det var mig alt for kendt, og Goderne ved Militærlivet har jeg haft vanskeligt ved at faa Øje for.

Da jeg sammen med mange Lidelsesfæller havde naaet det befalede Mødested, fik jeg Lejlighed til at se nærmere paa de unge Mænd, jeg nu skulde dele Oplevelser med. Sidste Gang, jeg havde været sammen med mange unge, var paa Frederiksborg Højskole. Om det var dette Minde, eller om det var under Paavirkning af en Samtale, jeg havde haft paa Rejsen med en Kammerat fra Højskolen, ved jeg ikke, men jeg kom til at sammenligne Flokken her med den, der stod i Frederiksborg Højskoles Have den 3. Novbr. 1914. Hvilken Forskel! Paa lang Afstand vilde man have kunnet se for ikke at tale om høre For-

skel. Forskellen var stor nu. Hvorledes vilde den være, naar de to Flokke hver efter sin Paavirkning rejser hjem? — Jeg vilde nødig sammenligne de to saa forskellige Paavirkninger, men de to Flokke synes jeg, man har Grund til at sammenligne og iagttage. Højskoleflokkene kender alle, som læser dette. Den anden derimod er inde under Forhold, som burde kendes bedre af mange. — Jeg har under min Militærtjeneste lært at kende K. F. U. M.s Soldaterhjem nærmere, og jeg glæder mig over det Gode, vi har i det, og over den Indflydelse, Hjemmet har paa Soldaterne. Her kan man, naar man er ked af den Underholdning, man finder hos Kammeraterne paa Kompagniets Samlingsstue og udenfor, gaa ind og i Ro hengive sig til noget andet, saasom Læsning, Skrivning og Tidsfordriv af mange gode Arter. Daglig er der Gudstjeneste, af og til Foredrag. Det virker som en Dæmper paa Soldaternes Tale, naar de træder inden for Soldaterhjemmets Døre. Her inde gaar Lederen omkring, og upassende Talemaader gaar ikke hans Ører forbi. Da de fleste alligevel helst vil være gode Venner med ham, bliver Følgen, at man anstrenger sig for at holde Talen ren og fri for disse grimme og unødvendige Tilføjelser, som ellers behersker den i uhyggelig Grad. Det er saaledes kun glædeligt, at saa godt som alle Soldater her i Avedøre-Lejren benytter Soldaterhjemmet, og selv om man i kirkelig Retning ikke har samme Anskuelse som Lederne af dette Foretagende, maa man ikke overse et saadant Arbejde, som fortjener Støtte og Paaskønnelse. Der bliver af mange, som staar uden for omtalte Soldaterhjem, talt og skrevet om, hvad der skal gøres for Soldaterne i Sikringsstyrken, men —? Jeg har været Soldat i tre Fjerdingaar, og i den Tid er der, udover det, Soldaterhjemmet har gjort, ikke foretaget noget

i vor Nærhed, der kunde være til Fordel for os, der holder af et Foredrag og lidt Oplysning om, hvad der foregaar i en saa bevæget Tid som denne. De tre Maaneder, fra Højskolerne slutter den 31te Juli, og til de igen begynder 3die Novbr., er særlig Foredragenes Tid, men selv da maatte vi nøjes med at læse Referaterne i Aviserne paa Soldaterhjemmet. Og det skete, vi maatte nøjes med dette: Taleren ønskede ikke Foredraget refereret. Det skulde vi jo ikke blive kloge af, men vi vidste, at vi var gaaet Glip af noget, vi ogsaa kunde have haft Gavn og Glæde af. Jeg hørte for nogen Tid siden en Lærer tale om Ungdommen. Den danske Ungdom var en lykkelig Ungdom, og hvis de alvorlige Forhold ikke havde fraraadt ham at udbringe et Leve for den, vilde han have gjort det, sagde han. Jeg ved ikke, hvem Læreren i Øjeblikket har tænkt paa, men jeg haaber ikke, han har tænkt paa Sikringsstyrken! Jeg mener, der maa høre lidt mere til at være lykkelig end at blive gammel i vor Sikringsstyrke. —

Politik beskæftiger de fleste Soldater sig ikke ret meget med. Det er i hvert Fald sjældent, at man hører en Samtale eller Diskussion af den Art. En Ting lægger jeg Mærke til. Det er den Iver, hvormed Partiskheden bliver dyrket. De Spydigheder og »Stikpiller«, der her kommer frem, er for mange Begyndelsen til deres Interesse for Politik. Men det er vist ikke værd at haabe, at disses Indflydelse paa dansk Politik skulde blive ret stor, da den har sit Udspring fra saa svagt et Sted.

Et er Soldaterne enige om, og det er Ønsket om, at Neergaards Ord: »Lad os undersøge, om det kan gaa an at sende nogle af dem hjem«, maa faa et godt Udfald. Det haaber vi paa.

Avedøre-Lejren i Novbr. 1916.

Alfred Sørensen.

Elevmødet 1916.

DET var et sjælden godt elevmøde, vi havde i år, og det gode vejr hjalp også i høj grad med til at skabe feststemning. — Allerede ved middagsbordet om Lørdagen var en mængde gamle elever mødt, og i løbet af eftermiddagen kom den ene lille flok efter den anden.

Kl. 4 ringede klokken, og vi samledes i foredrags-salen, hvor højskolelærer *Fr. Schrøder* holdt et godt foredrag om den unge historiker Jens Paludan-Müller, der faldt ved Sankelmark. Derpå holdt *Begtrup* et udmærket foredrag om Askov højskole i gamle dage, da han var lærer på skolen.

Om aftenen legede vi, ikke som sædvanlig i haven, men på »Højskolegårdens« græsmark.

Søndag morgen var de fleste tidlig på benene. Vejret var herligt, og man begyndte dagen med den dejlige morgensang: »Den signede dag med fryd vi ser«. Aldrig lyder sangen dejligere paa Frederiksborg højskole end ved elevmøderne, hvor så mange unge pige- og karlestemmer smelter sammen.

Kl. 10 samledes man i frimenighedskirken, hvor pastor *Dael* holdt en god prædiken om savnet. Han fremhævede stærkt og gribende, hvordan savnet mange gange var bleven til velsignelse for os mennesker og havde hjulpet til med det åndelige livs fremgang, ja ligefrem været en drivkraft for livets vækst. Efter gudstjenesten var der en meget stor altergang.

Fra kirken gik man lige hjem i gymnastiksalen, hvor middagsbordene stod dækket. Salen var festligt

smykket med flag og grønt og bordene med blomster. Trods de fem rækker lange borde var det helt umuligt, at alle kunde rummes, og man blev nødt til at spise af to gange.

Efter middagen holdt elevforeningen generalforsamling. Formanden, stud. theol. *N. P. Nielsen*, aflagde beretning og bragte en hilsen fra sønderjyderne. Han gjorde derefter de tilstedeværende opmærksom på, at skolen om fire år kunde holde 25 års jubilæum, og at medlemsantallet til den tid gerne skulde være oppe på 2500; der manglede endnu lidt i 2000.

Typograf *Alfred Hansen*, Holbæk, gjorde rede for redaktionsudvalgets arbejde og pegede på årsskriftets betydning for gamle Frederiksborgelever.

Formanden fremlagde regnskabet, som godkendtes enstemmigt.

Det udviste følgende poster:

<i>INDTÆGT:</i>		Kr. Ø.
Overskud fra 1914—15		785 66
Medlemsbidrag		1906 83
Renter.....		32 07
Aarsskrifter solgt		12 65
Ialt Indtægt Kr....		<u>2737 21</u>
<i>UDGIFT:</i>		Kr. Ø.
Trykning af Aarsskriftet		660 95
Opkrævning, Forsendelse m. m.....		443 24
Aarsskrifter sendt til Sønderjylland.....		50 25
Gave til Lærer Hedegaards 50 Aars Fødselsdag....		210 00
— - Det sociale Sekretariat		50 00
— - S. S.		50 00
Udgerstøttelse til Skolens ældre Afdeling		500 00
Rejse- og Administrationsudgifter		33 30
Løn til Sekretæren		100 00
Meddelelse om Kvinders Deltagelse i Skolens ældre Afd.		51 00
Eggerts Minde		67 35
Forskelligt.....		12 70
Ialt Udgift Kr.		<u>2228 79</u>
Overskud.....	-	508 42
Balance... Kr.		<u>2737 21</u>

På bestyrelsens forslag vedtoges det at bevilge 50 kr. til »Det sociale sekretariat og bibliotek«. Endvidere bevilgedes 50 kr. til S. S. og 500 kr. til understøttelse for gamle elever, der ønsker at komme på den ældre afdeling.

Næste punkt var valg til bestyrelsen. *N. P. Nielsen* genvalgtes. Nyvalgt blev *Sofus Olsen*, Askov, og *Eli Olsen*, Fjordgården. Suppleanter: *Kirsten Jensen*, Slagelse, og *Ejnar Jensen*, Brøndbyvester. Revisor blev *Anna Sørensen*, Udby, Holbæk.

Under »eventuelt« blev der spurgt forsamlingen, om den var tilfreds med ordningen af elevmødet, eller om den ønskede en ændring, for eksempel at der ikke blev holdt så mange foredrag søndag eftermiddag; men der var afgjort stemning for, at man helst vilde høre alle de gamle lærere.

Lige efter generalforsamlingen holdt bestyrelsen møde og genvalgte *N. P. Nielsen* og *Hans Hansen* henholdsvis som formand og næstformand.

Efter generalforsamlingen samledes man i haven til den sædvanlige, fornøjelige chokoladedrikning. Derefter gik man i samlet trop og under sang ned til mødepladsen. Det vil blive for meget at give et udførligt referat af de fem foredrag, her blev holdt.

Begtrup talte først. Han kunde i det væsentlige slutte sig til Alfred Povlsens udtalelser ved jubilæet i Ryslinge om nødvendigheden af, at vi åbnede vore sjæle for de mægtige indtryk af verdensbrydningen omkring os, og at vi skulde hjælpe ungdommen med at få øje herfor, men fremhævede meget stærkt, at vi netop i sådan en tid trænger til at tage minderne frem om vore store mænd og lære af dem og derigennem også lære at tage vor stilling.

Ole Jensen talte om den kampens tid, vi lever i, og advarede stærkt mod faren for at danse om guld-

kalven og mod at bøje os så dybt for den brutale magt, at vi går glip af åndens verden. *Hedegård* talte om mindets og naturens stille tale, *Nørgård* om højskolens opgaver. Og *Anders Uhrskov* sluttede det udmærkede møde med en kort tale om længslernes betydning især i ungdomstiden.

Efter foredragene sang sommerpigerne under lærerinde *Eli Olsens* dygtige ledelse en mængde flerstemmige sange, hvad der i høj grad bidrog til at gøre samværet festligt.

Ved aftensbordet blev der bragt hilsner fra gamle fraværende elever. *Formanden* talte for lærer *Hedegård* i anledning af hans 50 års fødselsdag den 2. Juli. Han betegnede ham som den stille lærer, hvis ord man husker, fordi der hos ham er fuld harmoni mellem idé og virkelighed. Hans personlige liv svarer til hans tale. Fru *Begtrup* mindedes i hjærtelige ord forstander *Niels Eggert*, *Antvorskov*, der tidligere havde været lærer på *Frederiksborg højskole*.

Efter aftensmåltidet var der koncert ved frk. *Eli Olsen* og forhenv. lærer ved *Frederiksborg højskole* *Ejnar Skovrup*, og dagen sluttede med aftensang: »Dejlig er Jorden«, i den smukt illuminerede have.

Alle var enige om, at det havde været et par udmærkede og indholdsrige dage.

Hans Hansen.

En ny Bog af Anders Uhrskov.

Anders Uhrskov: Karl Lillekone og andre Kanutter. — Tre Fortællinger. — G. B. N. F.

SOM Titlen angiver, handler Anders Uhrskovs nye Bog om Kanutter. Hvad er en Kanut? Efter en Forklaring, som Uhrskov har givet, maa man nærmest sige, at en Kanut er et naturligt Menneske. Og naturlige Mennesker, saadan som de navnlig findes blandt Smaafolk paa Landet, holder han af og vil gerne skildre — lad dem saa iøvrigt have deres Fejl og Skrøbeligheder.

Hovedpersonerne i de tre Fortællinger har da ogsaa alle deres Svagheder. Uhrskov har i »Bogvennen« betegnet dem som bjergsomme Folk. Karl Lillekone, om hvem den første Fortælling handler, og som har givet Bogen Navn, er ikke fri for at være lidt langfingret overfor Næstens Gods. »Den raske Mand« Jens Smed er bjergsom paa en anden, nok saa tiltalende Maade, idet han stadig udvider sin Bedrift og paatager sig flere og flere »Forretninger« for Omegnens Folk, hvad der fører til, at han, trods det at han anses for »den særeste Kanut«, efterhaanden bliver højt respekteret og anerkendt. Hvori »den gale Smed«s Bjergsomhed bestaar, er det noget vanskeligt at blive paa det rene med. Kun saa meget er vist, at han med sit stridbare Sind kalder en stor Ulykke ned over sig selv og sine nærmeste, og at han tilsidst finder Fred i den grundtvigske Livsanskuelse.

Om dem alle gælder det, at de inderst inde er brave og hjertensgode Mennesker, i hvem der er den allerbedste Naturbund, og som i deres Liv og Levned bliver til baade Glæde og Velsignelse.

Anders Uhrskov fortæller om disse Menneskeskæbner paa en egen jævn og tilforladelig Maade og med et vist tørt Lune, der ikke undlader at gøre sin Virkning. Undertiden kan det forekomme én, at Skildringen er ved at blive altfor jævn, og at den mangler noget af den Poesi, der vilde hæve den op i det højere Plan, hvori det aabenbart har været Forfatterens Mening, at den skulde ligge.

Glimtvis aner man gennem Fortællingerne, at Uhrskov sidder inde med et mere end almindeligt Kendskab til Sæd og Skik i de jyske Landsbyer, til den uskrevne Lov, der hersker indenfor det enkelte Sogns Grænser. Mærkeligt er det da, at han ikke har gjort noget mere ud af denne sin Viden, men kun antydningvis lader forstaa, at der findes en saadan Lov. Paa Baggrund heraf kunde maaske det, som nu ligger i det dunkle, have været forklaret, og der var muligvis bleven mere Perspektiv over de enkelte Skildringer.

Nu faar man imidlertid tage Bogen, som den er, med sine jævne, tilforladelige Fortællinger om de naturlige Mennesker, som Uhrskov kalder Kanutter, og som det alligevel nok kan have sin Interesse at stifte Bekendtskab med.

Alfred Hansen.

Smaameddelelser.

Min Tak til Elevforeningens Medlemmer for den smukke Gave, Foreningen glædede mig med paa min 50 Aars Fødselsdag den 2. Juli 1916. Ja hjertelig Tak!

Eders gamle Lærer

Hedegaard.

Tak. Jeg vil saa gerne ad denne Vej bringe en inderlig Tak til alle min Mands gamle Frederiksborg Elever og Venner, som har været med til at rejse den smukke Mindesten paa hans Grav.

Og hjertelig Tak for Billedet af min Mand.

Jeg kender jo kun de færreste af Jer, men vil alligevel gerne sige: Kommer I forbi Slagelse, eller I faar Lyst til at tage hertil for at se den kønne Sten, som I har været med til at rejse, saa kig indenfor i vort lille Hjem her ved Antvorskov Højskole. I er altid velkommen!

Hilsen og Tak!

Cecilie Eggert.

Mindestenen for Eggert. Faa Dage efter Eggerts Død — Juleaften 1915 — blev jeg af adskillige mindet om, at vor Elevforening paa en eller anden Maade burde vise sin Deltagelse og Taknemlighed.

Der blev da ogsaa straks sendt en sjælden smuk Krans af Evighedsblomster med signerede Baand: Fra Frederiksborg Højskoles Elevforening.

Og da Tanken om at rejse en Mindesten paa hans Grav paa St. Peders Kirkegaard i Slagelse kom frem, tilbød Elevforeningens Styrelse at støtte denne Plan. Dette førte saa til Indsamlingen iblandt vore Medlemmer fra de Aargange, som har haft Eggert til Lærer.

Opfordringen til at yde Bidrag gav et overraskende smukt Resultat, idet der indkom o. 455 Kr. i Beløb fra 1 til 25 Kr. — Af dette Beløb gav vi 400 Kr. til Mindestenen. Resten er anvendt til et Billede af Eggert, som Hedegaard har tegnet. Dette overrasktes Fru Eggert som en Minde-Gave fra Frederiksborgelever, udført af en Frederiksborglærer.

Mindestenen er hugget af den kendte Billedhugger Hansen-Jakobsen. Det er en smuk Granitsten, hvori der er indhugget et Træ, symboliserende Begejstringen. Inskriptionen er enkel og stilfuld, der staar kun Navn, Fødsel- og Dødsdag,

og nedenunder det lille Vers, som jeg har citeret andetsteds, og: Rejst af Elever.

Stenen blev afsløret d. 1. Juli — Elevmødedagen paa Antvorskov — der blev ogsaa talt af en gammel Frederiksborg-elev, Lærer Kyed, København, der tillige var Eggerts første Lærer paa Antvorskov.

Saa lad nu denne Sten staa som et Vidnesbyrd om, at vi holdt af Eggert og vil være trofaste mod hans Minde!

N. P. Nielsen.

Nye Bøger. Af Anders Uhrskov er der i Efteraaret paa Gyldendalske Boghandels Forlag udkommet en ny Bog **Karl Lillekone og andre Kanutter**. Bogen indeholder tre Fortællinger: *Karl Lillekone*, *En rask Mand* og *Den gale Smed*. Den koster 3 Kr. og faas i enhver Boghandel.

Af **Folkets Førere**, som udgives af Fred. Nørgaard og Anders Uhrskov, er der udkommet 6 nye Bøger, nemlig *Om Kong Frederik den Syvende* af Højskoleforstander *H. Rosendal*, *Hans Peter Børresen* af Biskop *Chr. Ludwigs*, *P. Knudsen* af Folketingsmand *A. C. Meyer*, *Jean Jacques Rousseau* af Seminarieforstander *J. Byskov*, *Christopher Bruun* af Forfatteren, Højskolelærer *Anders Uhrskov* og *Johanne Luise Heiberg* af Højskoleforstander *Helge Hostrup*. Bøgenes Bogladepris er 1 Kr. 35 Øre pr. Stk. og 6 Kr. 50 Øre for hele Rækken.

Gamle Frederiksborg-Elever, mandlige og kvindelige, der ønsker Understøttelse af Elevforeningen til et Ophold paa Højskolens ny Afdeling, bedes indsende Ansøgning derom inden Elevmødet til Forstander *Begtrup* eller Elevforeningens Formand: stud. theol. *N. P. Nielsen*, Gammeltoftsgade 6^a, København K.

Til Medlemmerne. Mulige Udmeldelser og Adresseforandringer maa være indsendt til *Hedegaard* inden 1. November ledsaget af Meddelelse om, hvilken Aargang vedkommende hører til.

Alle Frederiksborg-Elever i Sønderjylland faar i *Aar Aarsskriftet* tilsendt gratis.

Artikler til *Aarsskriftet* for 1917 bedes sendt til *Anders Uhrskov* inden 15. Oktober.

INDHOLD

	Side
<i>Holger Begtrup</i> : Fra Frederiksborg Højskole (med 7 Bill.)	3
— Den yngste Ungdom.....	17
— Den unge Kulsviers Sang.....	27
<i>Ole Jensen</i> : Minder fra min første Skoletid.....	30
<i>Anders Uhrskov</i> : »Folkelige Grundtanker«.....	41
<i>Sigfred Munch</i> : Woodbrooke (med Billede).....	56
<i>N. P. Nielsen</i> : Niels Eggert (med 4 Billeder).....	62
<i>Alfred Hansen</i> : For ti Aar siden	86
<i>Thomas Simonsen</i> : Tidens Fare	90
<i>Alfred Sørensen</i> : Fra Sikringsstyrken	93
<i>Hans Hansen</i> : Elevmødet 1916	96
<i>Alfred Hansen</i> : En ny Bog af Anders Uhrskov	100
Smaa meddelelser	102

4

**I 1917 agtes Elevmødet holdt
Søndag den 8. Juli.**

Gamle Elever er velkomne Lørdag den 7.,
naar de melder sig til Begtrup paa et Brev-
kort og medbringer et Tæppe.

Bestyrelsen.